

NCBR
Narodowe Centrum Badań i Rozwoju

NCBR
Krajowy Punkt Kontaktowy
Programów Badawczych UE

**HORYZONT
europa**

JAK UWZGLĘDNIĆ WYMIAR PŁCI W PROJEKTACH HORYZONTU EUROPA?

Przewodnik
dla zespołów
projektowych

NCBR

Narodowe Centrum Badań i Rozwoju

NCBR

Krajowy Punkt Kontaktowy
Programów Badawczych UE

HORYZONT
europa

Jak uwzględnić wymiar płci w projektach Horyzontu Europa?

Przewodnik dla zespołów projektowych

Narodowe Centrum Badań i Rozwoju | Warszawa 2025

Spis treści

WSTĘP	5
Cel przewodnika	5
Znaczenie perspektywy płci	5
Podstawowe pojęcia	7
Definicje najważniejszych pojęć	7
Różnica między wymiarem płci a równowagą płci	8
Dlaczego trzeba uwzględnić w projektach perspektywę płci?	10
Strategia równości płci UE	10
Wymogi Programu Horyzont Europa	11
Plany Równości Płci (GEP)	12
Kroki integracji wymiaru płci	14
Wstępna analiza	14
4 podstawowe kroki analizy	14
Zbieranie i analiza danych w podziale na płeć	17
Studia przypadków	18
Przygotowanie wniosku projektowego	19

Wymiar płci we wzorach wniosków projektowych	19
Kryteria oceny	21
Częste błędy	21
Implementacja i monitorowanie	23
Realizacja projektu	23
Monitorowanie i raportowanie	25
Zasoby i wsparcie	27
Szkolenia i warsztaty	27
Publikacje i przykładowe narzędzia	28
PODSUMOWANIE	29
Obszary tematyczne w badaniach z uwzględnieniem perspektyw płci, wraz ze źródłami	29
ANEKSY	35
Słownik pojęć	35
Listy kontrolne dla zespołów projektowych	36
Gotowe checklisty z projektów unijnych	36
Checklista sprawdzająca do wykorzystania z przewodnikiem „Gendered Innovations 2”	38

Wstęp

Cel przewodnika

Celem niniejszego przewodnika jest wsparcie wnioskodawców w skutecznym uwzględnianiu perspektywy płci w projektach badawczych i innowacyjnych Horyzontu Europa, zgodnie z wymogami polityki Unii Europejskiej. Włączenie perspektywy płci nie tylko przyczynia się do osiągnięcia równości płci, ale także znacząco podnosi jakość i relewantność wyników badań oraz innowacji.

Integracja perspektywy płci w badaniach i innowacjach umożliwia bardziej kompleksowe zrozumienie badanych zjawisk, uwzględniając różnice w doświadczeniach, potrzebach i wyzwaniach, z jakimi mierzą się różne grupy społeczne. W podejściu aktualnie przyjętym w Unii Europejskiej, perspektywa płci jest kluczowym elementem, który wzmacnia etyczną odpowiedzialność badań i wspiera rozwój bardziej inkluzywnych i zrównoważonych rozwiązań.

Przewodnik ten dostarcza praktycznych wskazówek i narzędzi, które pomogą wnioskodawcom zrozumieć, jak uwzględnić płeć na różnych etapach realizacji projektów – od planowania i projektowania, przez zbieranie i analizę danych, po wdrażanie i monitorowanie wyników, a także w zarządzaniu projektem w obszarze równościowej polityki kadrowej. W ten sposób, przyczynia się do eliminacji barier strukturalnych i wspiera rozwój polityki równościowej na poziomie instytucjonalnym i europejskim.

Przewodnik ten jest nie tylko odpowiedzią na wymogi formalne stawiane wnioskodawcom w programie Horyzont Europa, ale także narzędziem, które

ma pomóc badaczom i innowatorom w tworzeniu poprzez naukę i innowacje społeczeństwa bardziej sprawiedliwego i zrównoważonego pod względem wyzwań związanych z płcią.

Znaczenie perspektywy płci

Uwzględnienie perspektywy płci w badaniach i innowacjach jest kluczowym elementem, który znacząco podnosi jakość, adekwatność oraz wartość rynkową tych przedsięwzięć. Istnieje kilka powodów, dla których integracja płci w badaniach przynosi korzyści zarówno społeczności naukowej, jak i całemu społeczeństwu.

Po pierwsze, uwzględnienie płci sprawia, że badania są bardziej adekwatne społecznie. Zrozumienie różnic płciowych i intersekcjonalności (*vide* niżej) pozwala na opracowanie rozwiązań, które lepiej odpowiadają na rzeczywiste potrzeby różnych grup społecznych. Dzięki temu wyniki badań są bardziej zrozumiałe i użyteczne dla szerszej publiczności, co zwiększa ich wpływ oraz akceptację społeczną.

Po drugie, integracja płci w badaniach wspiera kreatywność. Umożliwia to stawianie nowych, nieoczywistych pytań badawczych i eksplorację niezagospodarowanych dotąd obszarów nauki. Rozważanie odrębnych perspektyw kobiet i mężczyzn, a także osób z różnych grup społecznych, z uwzględnieniem intersekcjonalności, czyli przenikania się różnych wymiarów różnorodności,

może prowadzić do innowacyjnych rozwiązań, które wcześniej pozostawały nieodkryte. Takie podejście sprzyja różnorodności myśli i otwiera nowe ścieżki rozwoju w badaniach naukowych.

Po trzecie, uwzględnienie płci zwiększa potencjał rynkowy badań i innowacji. Produkty i usługi, które są projektowane z uwzględnieniem różnorodnych potrzeb, mają większe szanse na sukces rynkowy, ponieważ są lepiej dostosowane do szerokiego grona odbiorców. Firmy, które w swoich badaniach

i innowacjach uwzględniają perspektywę płci, zyskują przewagę konkurencyjną, ponieważ ich produkty są bardziej inkluzywne i precyzyjniej odpowiadają na potrzeby rynku.

Podsumowując, uwzględnienie płci w badaniach prowadzi do bardziej wartościowych i skutecznych wyników, które mają większy potencjał do wdrożenia na rynku. Jest to kluczowy krok w kierunku tworzenia bardziej zrównoważonych, innowacyjnych i społecznie odpowiedzialnych rozwiązań.

Podstawowe pojęcia

DEFINICJE NAJWAŻNIEJSZYCH POJĘĆ

Zrozumienie pojęć takich jak **płeć biologiczna**, **płeć społeczno-kulturowa** oraz **interseksjonalność** jest kluczowe dla prawidłowego uwzględniania perspektywy płci w badaniach i innowacjach. Te pojęcia stanowią fundament dla analizy i projektowania badań z uwzględnieniem płci.

Płeć biologiczna

Odnosi się do charakterystyk biologicznych, które różnicują mężczyzn, kobiety oraz osoby interpłciowe (u ludzi) lub samców, samice i osobniki hermafrodytyczne (wśród zwierząt). Obejmuje to genetyczne, anatomiczne i fizjologiczne cechy, takie jak chromosomy, poziomy hormonów oraz struktury anatomiczne, w tym narządy płciowe i cechy wtórne. W oparciu o kombinację tych cech, płeć biologiczna jest zazwyczaj klasyfikowana jako męska, żeńska lub interpłciowa. Warto podkreślić, że choć płeć biologiczna jest związana z cechami fizycznymi, nie determinuje ona automatycznie płci społeczno-kulturowej (*gender*) ani tożsamości płciowej jednostki.

Płeć społeczno-kulturowa (*gender*)

Odnosi się do norm, tożsamości, ról oraz relacji socjokulturowych, które są przypisywane jednostkom w społeczeństwie na podstawie ich płci biologicznej. *Gender* obejmuje oczekiwania i stereotypy przypisane do płci biologicznej, a właściwie metrykalnej, czyli nadanej przy urodzeniu. Dotyczą one tego, jak mężczyźni i kobiety powinni się zachowywać, jakie role pełnić w rodzinie, pracy i społeczności oraz jak powinni wyglądać i wyrażać swoją tożsamość. Płeć społeczno-kulturowa jest dyna-

miczna i zmienna w czasie, różniąc się w zależności od kontekstu historycznego, kulturowego oraz geograficznego. Może nie pokrywać się z płcią biologiczną jednostki, co prowadzi do różnorodności tożsamości płciowych. Komisja Europejska w oficjalnych dokumentach związanych z konkursami Horyzontu Europa daje możliwość osobom realizującym projekty identyfikować się jako kobieta, mężczyzna lub osoba niebinarna.

Interseksjonalność

To podejście analityczne, które bada w jaki sposób czynniki takie, jak rasa, wiek, status społeczno-ekonomiczny, orientacja seksualna, poziom sprawności fizycznej i inne aspekty tożsamości, nakładają się na siebie i wpływają na doświadczenia jednostek w kontekście płci. Koncepcja interseksjonalności podkreśla, że różne formy dyskryminacji i nierówności (na przykład seksizm, rasizm, klasizm) mogą się wzajemnie wzmacniać, tworząc unikalne wyzwania dla jednostek, które należą do więcej niż jednej marginalizowanej grupy społecznej. Interseksjonalność jest kluczowa dla zrozumienia, jak złożone i wielowymiarowe są doświadczenia jednostek oraz dla formułowania polityk i praktyk, które biorą pod uwagę te złożone formy nierówności.

Te definicje pomagają zrozumieć kluczowe pojęcia niezbędne do prawidłowego uwzględniania perspektywy płci w badaniach i innowacjach, umożliwiając tworzenie bardziej inkluzywnych i adekwatnych społecznie projektów.

RÓŻNICA MIĘDZY WYMIAREM PŁCI A RÓWNOWAGĄ PŁCI

W kontekście badań naukowych i innowacji często mówi się zarówno o wymiarze płci (utożsamianym często z pojęciem perspektywy płci), jak i o równowadze płci. Choć oba te pojęcia są kluczowe dla promowania równości płci w badaniach, odnoszą się do różnych aspektów procesu badawczego i mają inne cele. Na potrzeby Horyzontu Europa zostały one dość precyzyjnie zdefiniowane przez Komisję Europejską i uwzględnione w różnych obszarach Programu.

Wymiar płci (*gender dimension*) jest pojęciem używanym często zamiennie z perspektywą płci i odnosi się do uwzględnienia analizy płci w treści badań, projektów i innowacji. Oznacza to badanie, jak różnice między płciami mogą wpływać na badany temat oraz jak wyniki badań mogą różnić się w zależności od płci badanych. Na przykład, badania w dziedzinie medycyny mogą koncentrować się na analizowaniu, jak różne terapie działają na mężczyzn i kobiety, uwzględniając biologiczne i społeczne różnice między nimi. Wymiar płci nie jest ograniczony tylko do badań dotyczących zdrowia, ale może być również kluczowy w innych dziedzinach, takich jak inżynieria, urbanistyka czy sztuczna inteligencja.

Wymiar płci jest integralnym elementem oceny projektów w ramach **Horyzontu Europa**. Komisja Europejska wymaga, aby wnioski projektowe składane przez zespoły badawcze zawierały **analizę uwzględniającą różnice płciowe** tam, gdzie jest to istotne dla tematu badań. Oznacza to, że planowane we wniosku badania muszą uwzględniać potencjalne różnice, które mogą wystąpić między płciami w zakresie doświadczeń, wyników zdrowotnych, odpowiedzi na interwencje, a także innych kluczowych aspektów badań. Niewystarczające opisanie lub całkowite pominięcie tego wymiaru w projektach, gdzie jest to wymagane, może prowadzić do obniżenia oceny merytorycznej projektu. Komisja Europejska podkreśla, że uwzględnienie wymiaru płci zwiększa jakość i adekwatność badań, czyniąc je bardziej zgodnymi z rzeczywistością społeczną.

Równowaga płci (*gender balance*) odnosi się do proporcjonalnej reprezentacji kobiet i mężczyzn w zespołach badawczych, komitetach decyzyj-

nych oraz innych ciałach związanych z procesem badawczym. Dążenie do równowagi płci w zespołach badawczych ma na celu zapewnienie, że zarówno kobiety, jak i mężczyźni mają równe szanse na udział w procesach decyzyjnych, rozwój kariery oraz wnoszenie wkładu w badania. Równowaga płci jest kluczowa dla promowania różnorodności myśli, perspektyw i doświadczeń w procesie badawczym, co może prowadzić do bardziej zróżnicowanych i innowacyjnych wyników. **Równowaga płci w zespołach badawczych** jest tak istotnym celem Programu **Horyzont Europa**, że ustanowiona została jednym z **kryteriów rankingowych** w ocenie projektów, stosowanym wówczas, gdy kilka projektów jest ocenionych *ex aequo*. Eksperti tworzący ranking wniosków biorą wówczas pod uwagę według kolejności następujące priorytety:

- występowanie we wniosku ważnych aspektów danego konkursu, które nie zostały uwzględnione we wnioskach znajdujących się wyżej w rankingu,
- liczba punktów uzyskanych w kryterium „Doskonałość naukowa”, a następnie „Wpływ”; a w przypadku działań innowacyjnych (IA) liczba punktów w kryterium „Wpływ”, a następnie „Doskonałość naukowa”,
- równowaga płci wśród pracowników wymienionych w wykazie naukowców i naukowczyń we wniosku, którzy będą w głównej mierze odpowiedzialni za prowadzenie prac badawczych lub innowacyjnych (mają oni możliwość auto-identyfikacji we wnioskach i raportowaniu według trzech kategorii płci: kobieta, mężczyzna lub osoba niebinarna),

- różnorodność geograficzna – liczba państw członkowskich lub krajów stowarzyszonych reprezentowanych we wniosku, które nie otrzymają funduszy z projektów znajdujących się wyżej na liście rankingowej, jeśli rozpatrywany projekt nie przejdzie do finansowania (czyli celem jest to, aby jak najwięcej podmiotów z różnych krajów otrzymało dofinansowanie).

Poza wymienionymi aspektami dotyczącymi naukowców i naukowców w projektach, **Komisja Europejska dąży do tego, aby także w jej wewnętrz-**

nych strukturach, np. komisjach oceniających, gremiach ekspertów oraz grupach doradczych 50% stanowiły kobiety (ponieważ na szczeblach decyzyjnych wciąż jest ich zbyt mało).

Podsumowując, wymiar płci skupia się na treści i merytorycznej analizie badań pod kątem płci, podczas gdy równowaga płci odnosi się do składu osobowego zespołów badawczych. Oba te aspekty są niezbędne dla tworzenia bardziej sprawiedliwych i rzetelnych badań, które uwzględniają różnorodność oraz promują równość płci w nauce i innowacjach.

Dlaczego trzeba uwzględnić w projektach perspektywę płci?

STRATEGIA RÓWNOŚCI PŁCI UE

Unia Europejska (UE) od wielu lat kładzie duży nacisk na promowanie równości płci, zarówno w społeczeństwie, jak i w dziedzinie badań oraz innowacji. [Strategia na rzecz równouprawnienia płci na lata 2020–2025](#), przyjęta przez Komisję Europejską w marcu 2020 roku, stanowi kluczowy element polityki UE, mający na celu stworzenie „Unii Równości”, w której różnice płciowe są eliminowane na wszystkich poziomach. W dokumencie tym Komisja Europejska postępuje się opracowywanymi cyklicznie statystykami, aby wskazać obszary, w których nierówności jest najwięcej i z tego powodu są one priorytetowe do wprowadzenia zmian. Dotychczasowe statystyki pokazują, że w większości analizowanych obszarów dyskryminowane są kobiety, dlatego większość działań w obowiązującej Strategii skierowana jest właśnie do nich.

W kontekście badań i innowacji UE zobowiązała się do realizacji kilku kluczowych działań, które mają na celu poprawę równości płci w tych obszarach:

1. Równość w karierach naukowych – UE dąży do zwiększenia udziału kobiet w karierach naukowych, szczególnie w dziedzinach, w których są one tradycyjnie niedostatecznie reprezentowane, takich jak STEM (nauka, technologia, inżynieria, matematyka). Poprzez wspieranie inicjatyw mających na celu eliminację barier strukturalnych i kulturowych UE chce zapewnić kobietom równy dostęp do możliwości rozwoju kariery na wszystkich szczeblach naukowych.

2. Równowaga płci w procesach decyzyjnych – UE zobowiązała się do promowania równowagi płci w organach decyzyjnych związanych z badaniami i innowacjami, takich jak komitety oceniające projekty, grupy doradcze oraz zarządy instytucji badawczych. Dążenie do tego, aby kobiety i mężczyźni mieli równy głos w kluczowych decyzjach, jest centralnym elementem strategii UE na rzecz równości płci.

Integracja wymiaru płci w treści badań i innowacji – UE podkreśla znaczenie uwzględniania analizy płci w treści projektów badawczych i innowacyjnych. Badania muszą brać pod uwagę różnice płciowe w analizowanych kwestiach, co przyczynia się do dokładniejszych, bardziej innowacyjnych i społecznie adekwatnych wyników. Program Horyzont Europa, jako główny instrument finansowania badań i innowacji w UE, wymaga uwzględnienia tego wymiaru niemal we wszystkich konkursach.

Komisja Europejska wspiera te cele poprzez różnorodne inicjatywy, w tym rozwijanie Planów Równości Płci (**Gender Equality Plans**), które są obecnie wymogiem dla instytucji publicznych, organizacji badawczych i szkół wyższych ubiegających się o finansowanie z Horyzontu Europa. Strategia UE na rzecz równości płci nie tylko wspiera równość, ale także podnosi standardy naukowe, wzmacniając jakość badań i ich oddziaływanie na społeczeństwo.

NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE NA TEMAT RÓWNOŚCI PŁCI W BADANIACH I INNOWACJACH NA STRONACH KOMISJI EUROPEJSKIEJ:

- https://rea.ec.europa.eu/news/tackling-gender-equality-research-and-innovation-2023-03-07_en
- https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/strategy-2020-2024/democracy-and-rights/gender-equality-research-and-innovation_en#gender-equality-in-horizon-europe
- https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_en#strategic-engagement-for-gender-equality

WYMOGI PROGRAMU HORYZONT EUROPA

W Programie Horyzont Europa uwzględnienie wymiaru płci jest **obowiązkowe** dla wszystkich wniosków projektowych, chyba że w opisie konkursu wyraźnie zaznaczono inaczej. Wymóg ten odnosi się do konieczności analizy, w jaki sposób różnice płci mogą wpływać na cel badań oraz jak wyniki projektu mogą różnić się w zależności od płci w próbie badawczej, a także w kwestiach oddziaływania wyników badań na odbiorców końcowych. Oznacza to, że zespoły badawcze muszą uwzględnić zarówno biologiczne różnice między płciami, jak i aspekty społeczno-kulturowe, które mogą kształtować wyniki badań.

Niedopełnienie tego wymogu może prowadzić do obniżenia oceny merytorycznej wniosku albo nawet do jego odrzucenia. Wymiar płci jest postrzegany jako **kluczowy element jakości badań**, który przyczynia się do tworzenia bardziej zrównoważonych i adekwatnych społecznie innowacji.

W Horyzoncie Europa promowanie równości płci oraz integracja analizy płci w badaniach stanowią ważną część kryteriów oceny projektów.

PLANY RÓWNOŚCI PŁCI (GEP)

Plany Równości Płci (*Gender Equality Plans, GEPs*) są kluczowym elementem strategii Unii Europejskiej na rzecz promowania równości płci w badaniach i innowacjach.

Od 2022 roku posiadanie GEP jest obowiązkowym wymogiem dla organizacji badawczych, szkół wyższych oraz instytucji publicznych ubiegających się o finansowanie z programu Horyzont Europa.

Aby spełniać kryteria Horyzontu Europa, Plan Równości Płci musi uwzględniać następujące kluczowe elementy:

1. Zaangażowanie instytucjonalne i jawność dokumentu

GEP powinien być formalnie przyjęty przez instytucję, najlepiej na najwyższym poziomie zarządzania i potwierdzać zaangażowanie kierownictwa w promowanie równości płci. Należy go opublikować na stronie internetowej instytucji oraz udostępnić pracownikom w wewnętrznych kanałach komunikacji.

2. Zasoby i infrastruktura

Instytucje muszą zapewnić odpowiednie zasoby, zarówno finansowe, jak i ludzkie, niezbędne do realizacji działań przewidzianych w GEP. Może to w szczególności obejmować powo-

łanie dedykowanych zespołów lub jednostek odpowiedzialnych za wdrażanie i nadzorowanie GEP.

3. Analiza danych

Instytucje muszą przeprowadzić analizę istniejących nierówności płci w swojej organizacji. Obejmuje to przegląd danych dotyczących płci w różnych obszarach działalności, takich jak zatrudnienie, awanse, wynagrodzenia, a także w zakresie równowagi płci w procesach decyzyjnych.

4. Szkolenia

W ramach realizacji GEP w instytucji powinny być przewidziane działania edukacyjne i szkoleniowe z zakresu równości płci.

GEP powinien jasno wskazywać cele instytucji dotyczące równości płci (najlepiej wyrażone w postaci mierzalnych wskaźników sukcesu) oraz zawierać konkretne działania zmierzające do ich osiągnięcia. Może, na przykład, obejmować inicjatywy na rzecz zwiększenia reprezentacji kobiet w rolach przywódczych, promowanie równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, zachęcanie mężczyzn do większego zaangażowania w życie rodzinne i opiekę nad dziećmi oraz inne inicjatywy dostosowane do potrzeb wynikających z diagnozy danej instytucji.

Plan Równości Płci powinien także zawierać mechanizmy monitorowania postępów oraz regularnej ewaluacji realizacji celów, jak również harmonogram monitoringu, ewaluacji i raportowania.

Wdrożenie GEP jest nie tylko wymogiem formalnym dla podmiotów ubiegających się o środki finansowe w ramach Programu Horyzont Europa, ale również narzędziem wspierającym instytucje w budowaniu bardziej inkluzywnych i sprawiedliwych środowisk pracy. Poprzez ten program ramowy Komisja Europejska dąży do systemowej zmiany społecznej, która pozwoli na pełniejsze wykorzystanie potencjału badawczego i innowacyjnego w efekcie zagwarantowania równości szans wszystkim osobom zaangażowanym w badania, niezależnie od płci.

Kroki integracji wymiaru płci

WSTĘPNA ANALIZA

Wstępna analiza pod kątem płci jest istotnym etapem procesu planowania każdego projektu badawczego programu Horyzont Europa i ma na celu ocenę, w jakim stopniu i w jaki sposób płeć może wpływać na badany temat oraz wyniki badania. Polega ona na krytycznym przeglądzie założeń badawczych w celu zidentyfikowania potencjalnych różnic między płciami, które mogą być istotne dla przedmiotu badania.

Kluczowe pytania do rozważenia podczas analizy:

1. Czy temat badania dotyczy populacji, która może doświadczać różnych rezultatów w zależności od płci?

Na przykład, w badaniach medycznych różnice biologiczne między kobietami a mężczyznami mogą wpływać na wyniki leczenia, podczas gdy w badaniach społecznych różnice kulturowe i role płciowe mogą kształtować różnorodne doświadczenia i perspektywy. Bardziej wnikliwa analiza pokazuje jednak, że w medycynie także płeć społeczno-kulturowa może odgrywać znaczącą rolę, np. stereotypy płciowe wpływają na sposoby sygnalizowania i interpretacje zgłaszanych objawów.

2. Czy istnieją dowody na różnice między płciami w dostępnych danych lub w literaturze naukowej?

Na przykład, czy istnieją różnice w symptomach, reakcjach na leczenie, zachowaniach lub doświadczeniach w zależności od płci. Uwzględnienie tych różnic jest kluczowe dla zapewnienia, że badania nie będą reprodukować uprzedzeń lub wykluczać istotnych grup.

3. Jak różnice płciowe mogą wpłynąć na wyniki badań?

Zrozumienie tego aspektu pozwala na bardziej

precyzyjne formułowanie hipotez badawczych oraz na wybór metodologii, która jest odpowiednia do zbadania tych różnic. Na przykład, w projektach związanych z technologią, może być konieczne uwzględnienie różnic w sposobie użytkowania i preferencjach związanych z płcią.

4. Jakie mogą być etyczne implikacje uwzględnienia albo pominięcia analizy płci?

Należy rozważyć, czy badania mogą przyczynić się do zmniejszenia nierówności ze względu na płeć albo przeciwnie – do ich pogłębienia.

Wstępna analiza płci ma na celu nie tylko zidentyfikowanie potencjalnych różnic, ale również zaplanowanie odpowiednich strategii badawczych, które pozwolą na ich uwzględnienie. Dzięki temu badania stają się bardziej rzetelne, adekwatne i mają większą wartość aplikacyjną, co jest zgodne z celami Horyzontu Europa i promowaniem równości płci w nauce i innowacjach.

CZTERY PODSTAWOWE KROKI ANALIZY

1.

Określenie tematu badania

Zanim instytucja przystąpi do analizy wymiaru płci, kluczowe jest precyzyjne określenie, czego dotyczy badanie. Jeśli badanie w żaden sposób nie dotyczy ludzi, lecz innych organizmów żywych, należy rozważyć przeprowadzenie analizy czynnika płci biologicznej. Jednak, jeśli badanie angażuje ludzi, zarówno jako podmiot badań, jak również na etapie implementacji wyników, konieczne staje się rozważenie wpływu płci biologicznej oraz społeczno-kulturowej. W przypadku badań, które obejmują kwestie związane z płcią biologiczną lub społeczno-kulturową, konieczne jest również uwzględnienie interseksyjności – czyli tego, jak różne kategorie społeczne, takie jak rasa, klasa społeczna, orientacja seksualna, mogą wzmacniać lub modyfikować wpływ płci na badany problem.

2.

Analiza istniejących danych – normy płciowe

Po określeniu tematu badania, kolejnym krokiem jest przegląd i analiza istniejących danych dotyczących norm płciowych. Normy płciowe to społeczne i kulturowe oczekiwania dotyczące tego, co jest uważane za odpowiednie zachowanie i role dla kobiet, mężczyzn i osób niebinarnych. Analiza ta powinna uwzględniać, w jaki sposób te normy mogą wpływać na badany problem oraz na zachowania, postawy i potrzeby różnych grup. Przykładem może być analiza, jak normy płciowe wpływają na dostęp kobiet i mężczyzn do edukacji w określonych dziedzinach nauki, co może prowadzić do zidentyfikowania barier, które należy uwzględnić w badaniu.

3.

Analiza istniejących danych – tożsamości płciowe

W kolejnym etapie należy skupić się na tożsamościach płciowych, czyli na tym, jak jednostki postrzegają i wyrażają swoją płęć w relacji do norm społecznych. Tożsamości płciowe mogą różnić się od przypisanej płci metrykalnej (którą powszechnie nazywamy biologiczną). Analiza ta pozwala zrozumieć, w jaki sposób te różne tożsamości mogą wpływać na doświadczenia i potrzeby jednostek w kontekście badanego problemu. Na przykład, badania nad dostępem do usług zdrowotnych mogą wymagać zrozumienia, jak różne przyjmowane tożsamości płciowe wpływają na dostępność i jakość tych usług.

4.

Konsultacje

Po przeprowadzeniu analiz norm i tożsamości płciowych, kolejnym kluczowym krokiem są konsultacje z grupami docelowymi oraz ekspertami w dziedzinie płci. Konsultacje te mają na celu potwierdzenie ustaleń z wcześniejszych etapów oraz uzyskanie dodatkowych informacji, które mogą nie być dostępne w literaturze lub w danych. Konsultacje będą również pomocne w zidentyfikowaniu specyficznych potrzeb i barier, które mogą wpływać na skuteczność proponowanych działań badawczych. Jest to etap, na którym warto zaangażować zarówno osoby bezpośrednio dotknięte badanym problemem, jak i specjalistów ds. równości płci, aby zapewnić, że wyniki badań będą adekwatne i praktycznie użyteczne.

Wnioski i implementacja

Wszystkie wnioski z analizy trzeba dostosować do opisu projektu. Komisja Europejska wymaga, aby ustalenia dotyczące różnych sposobów doświadczania danego problemu przez kobiety i mężczyzn, dziewczęta i chłopców, były zintegrowane z projektem na wszystkich jego etapach. To oznacza, że każda różnica płciowa, która została zidentyfikowana, powinna być uwzględniona przy opracowywaniu zaleceń oraz strategii implementacyjnych. Włączenie tego kroku do planu projektu zwiększa jego wartość naukową i aplikacyjną, jednocześnie wspierając cele UE związane z promowaniem równości płci i równowagowym rozwojem. Implementacja wyników analizy ze względu na płęć powinna być także częścią procesu oceny efektów projektu oraz planowania jego kolejnych etapów. W tym celu pomocne może być wykorzystanie narzędzi takich jak *Gender Impact Assessment*, które pomagają w systematycznej ocenie i integracji wymiaru płci w badaniach.

Analiza i interpretacja***wyników przeprowadzonych badań***

Ostatnim i kluczowym krokiem w procesie uwzględniania wymiaru płci w badaniach jest dokładna analiza i interpretacja wyników w kontekście płci. Na podstawie zgromadzonych danych i ich analizy, konieczne jest ocena tego, jak różnice płciowe wpłynęły na wyniki badań oraz w jaki sposób te różnice mogą być uwzględnione w formułowaniu wniosków i rekomendacji.

Na przykład, w przypadku projektów badawczych dotyczących zdrowia, wyniki mogą wskazać, że pewne terapie są mniej skuteczne u kobiet niż u mężczyzn ze względu na różnice biologiczne między płciami lub różne sposoby, w jakie obie grupy doświadczają choroby. Takie wnioski powinny zostać odzwierciedlone w zaleceniach dotyczących dalszych badań lub adaptacji terapii, aby były one bardziej efektywne dla obu płci.

ZBIERANIE I ANALIZA DANYCH W PODZIALE NA PŁEĆ

W procesie badawczym kluczowe jest uwzględnienie płci nie tylko na poziomie koncepcyjnym, ale również na poziomie operacyjnym, czyli w zbieraniu i analizie danych. Zapewnienie, że dane są zbierane i analizowane z podziałem na płeć, stanowi fundament rzetelnej analizy uwzględniającej różnice płciowe, co z kolei prowadzi do bardziej dokładnych i wiarygodnych wyników badawczych.

Zbieranie danych z podziałem na płeć

Podczas zbierania danych niezwykle ważne jest, aby każda informacja była rejestrowana z uwzględnieniem zmiennej „płeć”. Oznacza to, że dane muszą być rozdzielane na kategorie mężczyzn, kobiet oraz (jeśli to możliwe i właściwe) inne tożsamości płciowe. Takie podejście pozwala na identyfikację ewentualnych różnic lub nierówności związanych z płcią, które mogą mieć istotny wpływ na wyniki badań i ich implementację. Na przykład, w badaniach medycznych należy uwzględniać różnice w reakcji na leki pomiędzy kobietami a mężczyznami, co może być kluczowe dla skuteczności terapii.

Analiza danych z uwzględnieniem płci

Po zebraniu danych, kolejnym krokiem jest ich analiza, która również musi uwzględniać podział na płeć. Analiza ta powinna obejmować porównanie wyników pomiędzy różnymi grupami płciowymi, a także identyfikację ewentualnych wzorców i różnic, które mogą wynikać z płci. Przykładowo, w ba-

daniach społecznych, analiza danych z podziałem na płeć może ujawnić, jak różne grupy doświadczają określonych zjawisk, takich jak przemoc domowa czy dyskryminacja w miejscu pracy. Ważne jest, aby wyniki te były następnie interpretowane w kontekście społecznym i kulturowym, aby lepiej zrozumieć ich znaczenie i implikacje.

Znaczenie włączenia płci na etapie analizy

Zbieranie i analiza danych z podziałem na płeć są niezbędne do zapewnienia, że wyniki badań są inkluzywne i reprezentatywne dla całej populacji, a nie tylko dla jednej z grup płciowych. Niedostosowanie się do tego wymogu może prowadzić do wypaczeń wyników i niewłaściwych wniosków, które mogą mieć negatywne konsekwencje, zarówno na poziomie teoretycznym, jak i praktycznym. Ponadto, zgodnie z wymogami Programu Horyzont Europa, włączenie wymiaru płci do analizy danych jest obowiązkowe i jest oceniane jako element doskonałości naukowej projektu.

W konkluzji, prawidłowe zbieranie i analiza danych z uwzględnieniem płci stanowią kluczowy element prowadzenia badań, które są nie tylko zgodne z wymogami formalnymi Programu, ale także bardziej dokładne, sprawiedliwe i użyteczne z punktu widzenia społecznego.

STUDIA PRZYPADKÓW

Integracja perspektywy płci w badaniach i innowacjach przynosi realne korzyści, zarówno w zakresie poprawy jakości wyników, jak i ich społecznej adekwatności. Poniżej przedstawiono kilka przykładów z różnych dziedzin, które pokazują, jak uwzględnienie płci w projektach badawczych przyczyniło się do ich sukcesu.

1. Zdrowie i medycyna

Badania nad chorobami układu sercowo-naczyniowego

W jednym z projektów finansowanych w ramach Programu Horyzont 2020 przeprowadzono badania nad różnicami płciowymi w objawach i leczeniu zawału serca. Wyniki pokazały, że kobiety i mężczyźni mogą doświadczać innych objawów, co ma kluczowe znaczenie dla diagnozy i leczenia. Dzięki temu badaniu opracowano bardziej precyzyjne wytyczne dla lekarzy, co z kolei poprawiło skuteczność leczenia u obu płci.

2. Technologie informacyjne i komunikacyjne (ICT)

Sztuczna inteligencja i uczenie maszynowe

W ramach innego projektu, również wspieranego przez Horyzont 2020, przeanalizowano, jak algorytmy sztucznej inteligencji mogą reprodukować istniejące uprzedzenia płciowe. W wyniku tego badania opracowano nowe metody treningu algorytmów, które uwzględniają różnice płciowe i promują bardziej sprawiedliwe i neutralne pod względem płci rozwiązania w aplikacjach AI.

3. Zmiany klimatu i energia

Analiza płci w projektach dotyczących energii odnawialnej

W jednym z projektów Horyzontu 2020 dotyczących energii odnawialnej, zbadano różnice w postrzeganiu i akceptacji nowych technologii energetycznych przez kobiety i mężczyzn. Wyniki badań wskazały na konieczność dostosowania kampanii edukacyjnych i strategii wdrażania technologii, aby lepiej uwzględniać potrzeby obu płci, co zwiększyło akceptację społeczną tych technologii.

4. Planowanie miejskie i transport

Zrównoważony transport publiczny

W projekcie Horyzontu 2020 dotyczącym zrównoważonego transportu miejskiego przeanalizowano różnice w korzystaniu z transportu publicznego przez kobiety i mężczyzn. Odkryto, że kobiety częściej korzystają z transportu publicznego, ale mają inne potrzeby związane z bezpieczeństwem i jego dostępnością. Wyniki te zostały wykorzystane do zaprojektowania bardziej inkluzywnego systemu transportowego, który lepiej odpowiada na potrzeby wszystkich użytkowników.

Każdy z tych przykładów pokazuje, że **uwzględnienie płci w badaniach może prowadzić do bardziej precyzyjnych, innowacyjnych i społecznie odpowiedzialnych rozwiązań**. Te *case studies* pochodzą z raportu *Gendered Innovations 2*, który został opracowany przez ekspertów na podstawie doświadczeń z programu Horyzont 2020 i stanowi cenne źródło wiedzy i inspiracji dla badaczy i innowatorów.

Przygotowanie wniosku projektowego

WYMIAR PŁCI WE WZORACH WNIOSKÓW PROJEKTOWYCH

Włączenie wymiaru płci we wzorach wniosków projektowych jest obowiązkowym elementem w ramach programu Horyzont Europa. Każdy wniosek musi zawierać szczegółowe informacje dotyczące tego, w jaki sposób płeć zostanie uwzględniona na różnych etapach projektu, chyba że w opisie danego konkursu zaznaczono inaczej.

Konkursy, w których uwzględnianie perspektywy płci nie jest obowiązkowe, mają umieszczoną w opisie poniższą formułę.

In this topic the integration of the gender dimension (sex and gender analysis) in reserch and innovation content is not a mandatory requirement

Takich konkursów jest jednak w Programie niewiele. Komisja Europejska stawia na integrację perspektywy płci jako istotny element oceny doskonałości projektów, dlatego odpowiednie uwzględnienie tego aspektu jest niezbędne dla pozytywnej oceny wniosku.

Zasadnicze elementy uwzględnienia wymiaru płci:

1. Opis wymiaru płci w treści projektu

Wnioskodawcy są zobowiązani do wyjaśnienia, jak płeć będzie uwzględniana w kontekście badanych zagadnień. Obejmuje to analizę, czy istnieją różnice między płciami, które mogą wpływać na wyniki badań oraz jak te różnice zostaną uwzględnione w projektowaniu badań, zbieraniu danych, analizie wyników i interpretacji. Należy jasno określić, jakie kroki zostaną podjęte, aby zapewnić inkluzywność wyników projektu.

2. Sekcja metodologiczna

Wnioskodawcy powinni opisać metody, które zostaną zastosowane do analizy płci, takie jak zbieranie danych z podziałem na płeć, stosowanie odpowiednich narzędzi analitycznych oraz uwzględnienie intersekcjonalności, czyli jak różne aspekty tożsamości (np. wiek, pochodzenie etniczne) wpływają na wyniki badania w połączeniu z płcią.

3. Zespół projektowy i zarządzanie

W formularzu wniosku należy przedstawić, w jaki sposób zostanie zapewniona równowaga płci w zespole badawczym, w tym na stanowiskach kierowniczych. Wskazanie mechanizmów monitorowania i zarządzania równowagą płci jest również istotnym elementem oceny projektu.

4. Ewaluacja i wyniki

W projekcie należy także uwzględnić, w jaki sposób wyniki badań zostaną ocenione pod względem ich wpływu na różne grupy płciowe. Wnioskodawcy powinni przedstawić plany, jak uwzględnić wyniki analizy płci w raportach końcowych oraz w publikacjach naukowych, aby zapewnić, że badania wnoszą wkład w równość płci.

Uwzględnienie tych elementów we wnioskach projektowych nie tylko spełnia wymogi formalne programu Horyzont Europa, ale także przyczynia się do tworzenia bardziej zrównoważonych i rzetelnych projektów badawczych, które lepiej odpowiadają na potrzeby społeczne i ekonomiczne całej populacji.

KRYTERIA OCENY

W programie Horyzont Europa uwzględnienie perspektywy płci jest kluczowym elementem oceny wniosków projektowych. Jest to wymagane w ramach każdego z trzech głównych kryteriów oceny: *Excellence* (doskonałości naukowej), *Impact* (oddziaływania) oraz *Quality and efficiency of the implementation* (jakości i efektywności realizacji).

1. Doskonałość

Gdzie uwzględnić perspektywę płci?

Wnioskodawcy muszą wykazać, że perspektywa płci została uwzględniona w analizie problemu badawczego, formułowaniu pytań badawczych oraz metodologii. Projekty muszą wyjaśniać, w jaki sposób płeć wpływa na badane zjawiska i jak to zostanie uwzględnione w planowaniu i realizacji badań. Na przykład, jeśli badania dotyczą zdrowia, wnioskodawcy muszą rozważyć, czy istnieją różnice płciowe w objawach, diagnostyce i leczeniu chorób.

2. Oddziaływanie

Gdzie uwzględnić perspektywę płci?

W tym kryterium perspektywa płci powinna być uwzględniona przy ocenie potencjalnych rezultatów projektu i ich wpływu na różne grupy społeczne. Wnioskodawcy powinni pokazać, jak wyniki

projektu przyczynią się do poprawy sytuacji zarówno kobiet, jak i mężczyzn oraz jak projekt przyczyni się do zmniejszenia nierówności płciowych. Przykładem może być analiza wpływu polityk publicznych na równość płci lub rozwój produktów, które są lepiej dostosowane do potrzeb obu płci.

3. Jakość i efektywność realizacji

Gdzie uwzględnić perspektywę płci?

W kontekście zarządzania projektem, wnioskodawcy muszą zapewnić, że perspektywa płci jest uwzględniona w składzie zespołu projektowego oraz w procesach decyzyjnych. W szczególności należy dążyć do zapewnienia równowagi płci w zespołach badawczych, co jest oceniane jako element jakości zarządzania projektem. Wnioskodawcy powinni również zaplanować działania mające na celu monitorowanie i promowanie równości płci w trakcie realizacji projektu.

CZĘSTE BŁĘDY

Przy uwzględnianiu perspektywy płci we wnioskach projektowych w programie Horyzont Europa, wnioskodawcy często popełniają błędy, które mogą negatywnie wpłynąć na ocenę ich projektów. Oto najczęstsze z nich:

1. Brak analizy lub powierzchowna analiza

Wnioskodawcy często ograniczają się do stwierdzenia, że płeć nie ma wpływu na projekt, zamiast przeprowadzić dogłębną analizę, która uzasadnia taką konkluzję. Często brakuje szczegółowej analizy, która pokazuje czy – i ewentualnie, jak – płeć może wpływać na różne aspekty projektu, takie jak metody badawcze, zbieranie danych czy interpretacja wyników. Powierzchowna analiza lub jej całkowity brak może prowadzić do obniżenia oceny wniosku.

2. Nieodpowiednie zbieranie i analiza danych

Częstym błędem jest zbieranie danych bez podziału na płeć, co uniemożliwia późniejszą analizę różnic płciowych. Wnioskodawcy mogą zaniedbać włączenie zmiennej „płeć” w proces zbierania danych, co sprawia, że wyniki badań mogą być stronnicze i niewiarygodne. Brak analizy danych pod kątem płci oznacza, że różnice między kobietami a mężczyznami mogą zostać zignorowane, co wpływa na jakość i adekwatność wyników.

3. Brak równowagi płci w zespole projektowym

Niejednokrotnie wnioskodawcy nie zapewniają równowagi płci w zespołach badawczych lub na stanowiskach kierowniczych. Co prawda, nie jest to obligatoryjne, ale stanowi wartość dodaną projektów w Horyzoncie Europa i jest dobrze widziane przez ewaluatorów. Nawet jeśli zapewnienie równowagi w zespole badawczym jest z różnych przyczyn niemożliwe, to można przedstawić strategię mającą na celu dążenie do bardziej zrównoważonej reprezentacji płci w zespole w trakcie realizacji projektu i monitorowanie tych aspektów.

4. Brak zrozumienia pojęcia perspektywy płci

Niektórzy wnioskodawcy mylnie interpretują wymóg uwzględnienia perspektywy płci, utoż-

samiając go jedynie z równowagą płci w zespole projektowym. Perspektywa płci dotyczy nie tylko składu zespołu, ale także treści badań, metodologii i analiz. Brak uwzględnienia tego szerszego kontekstu może prowadzić do niezrozumienia, jak płeć wpływa na badany problem i jakie ma to konsekwencje dla projektu.

5. Niejasne uzasadnienie braku perspektywy płci

Jeśli wnioskodawcy uważają, że perspektywa płci nie jest istotna dla ich projektu, muszą to wyraźnie uzasadnić. Częstym błędem jest nieprzekonujące lub niepełne wyjaśnienie, dlaczego płeć nie odgrywa roli w danym kontekście badawczym. Tego typu brak uzasadnienia może obniżyć ocenę wniosku i skutkować jego odrzuceniem.

Unikanie tych błędów i pokazanie we wniosku, że perspektywa płci jest odpowiednio uwzględniona, jest kluczowe dla zwiększenia szans na sukces w programie Horyzont Europa.

Implementacja i monitorowanie

REALIZACJA PROJEKTU

Zarządzanie projektem w ramach Horyzontu Europa wymaga nie tylko uwzględnienia perspektywy płci na etapie planowania i składania wniosku, ale także jej **konsekwentnego monitorowania i realizacji przez cały cykl życia projektu**. Oto kluczowe strategie, które mogą pomóc w utrzymaniu równowagi płci oraz uwzględnianiu perspektywy płci na wszystkich etapach realizacji projektu:

1. Równowaga płci w zespole projektowym

Rekrutacja i awans – zapewnienie równowagi płci w zespole projektowym od samego początku jest kluczowe. Proces rekrutacji powinien być przejrzysty i sprawiedliwy, a także zaprojektowany w taki sposób, aby przyciągać zarówno kobiety, jak i mężczyzn. Ogłoszenia rekrutacyjne nie powinny wskazywać na preferowaną płć osoby starającej się o pracę, poza ściśle uzasadnionymi przypadkami, kiedy określona płć jest warunkiem koniecznym wykonywania danej pracy (np. kiedy praca wymaga przenoszenia ciężarów większych niż te określone w przepisach BHP jako maksymalne dla kobiet). Istnieje nawet specjalne narzędzie *Gender Decoder*, które może pomóc przeformułować ogłoszenia o pracy tak, aby nie zniechęcały żadnej z płci. Równowaga płci

powinna być również brana pod uwagę podczas awansowania członków zespołu, zwłaszcza na stanowiska kierownicze.

Środowisko pracy – tworzenie środowiska pracy sprzyjającego równowadze między życiem zawodowym a prywatnym jest kluczowe dla utrzymania równowagi płci w dłuższym okresie. Powinno to obejmować elastyczne godziny pracy, możliwość pracy zdalnej oraz wsparcie w zakresie opieki nad dziećmi.

2. Monitorowanie postępów

Regularne oceny – aby zapewnić, że perspektywa płci jest uwzględniana na każdym etapie realizacji projektu, konieczne jest regularne monitorowanie postępów w projekcie. Zespoły pro-

projektowe powinny ustalić harmonogramy przebiegów, w których będą analizowane wyniki pod kątem różnic płciowych oraz wdrożenie strategii zarządzania zespołem pod względem równowagi płci. Ocena działań uwzględniających wymiar i równowagę płci jest zazwyczaj częścią szerszego procesu cyklicznego monitorowania postępów w realizacji projektu.

Raportowanie – w ramach raportowania postępów projektu, należy regularnie oceniać i dokumentować, jak perspektywa płci została uwzględniona w realizacji zadań projektowych. Raporty te mogą być również wykorzystywane do identyfikacji obszarów wymagających poprawy oraz do planowania dalszych działań.

3. Włączenie perspektywy płci na wszystkich etapach projektu

Metodologia badawcza – powinna być zaprojektowana w taki sposób, aby umożliwiać analizę różnic płciowych oraz ich wpływu na wyniki badawcze na każdym etapie realizacji projektu, od zbierania danych po ich analizę i interpretację wyników.

Stosowanie powyższych strategii pozwala nie tylko spełnić wymagania formalne programu Horyzont Europa, ale także przyczynia się do zwiększenia wartości naukowej i społecznej projektu, czyniąc go bardziej odpowiedzialnym społecznie.

Intersekcjonalność – warto również uwzględnić intersekcjonalność, czyli jak inne czynniki, takie jak wiek, status społeczno-ekonomiczny czy pochodzenie etniczne, mogą wpływać na wyniki badań w połączeniu z płcią. Analiza ta pomaga w uzyskaniu pełniejszego obrazu badanych zjawisk i zapobiega wykluczeniu pewnych grup społecznych z uwagi na nieodpowiednie metody badawcze.

4. Adaptacja i elastyczność

Dostosowanie strategii – w miarę postępu projektu mogą pojawić się nowe informacje lub zmienne, które będą wymagały dostosowania strategii związanej z równowagą płci i uwzględnianiem perspektywy płci. Ważne jest, aby zespół projektowy był elastyczny i gotowy do wprowadzenia zmian, które mogą poprawić jakość i adekwatność badań.

Edukacja i szkolenia – regularne szkolenia dla członków zespołu na temat znaczenia perspektywy płci oraz najlepszych praktyk w tym zakresie mogą pomóc w utrzymaniu wysokich standardów przez cały cykl życia projektu.

MONITOROWANIE I RAPORTOWANIE

W trakcie realizacji projektów badawczo-innowacyjnych finansowanych przez program Horyzont Europa, **monitorowanie postępów i raportowanie wyników** związanych z płcią jest kluczowe dla zapewnienia, że cele dotyczące równości płci są realizowane na każdym etapie projektu. Oto kluczowe narzędzia i strategie, które mogą pomóc w śledzeniu i raportowaniu tych wyników:

1. Konkretny wskaźniki

- Zbieranie i analiza danych z podziałem na płeć - podstawowym narzędziem monitorowania jest regularne zbieranie i analiza danych z uwzględnieniem podziału na płeć. W ramach projektu należy ustalić zestaw wskaźników, które pozwolą na ocenę, w jaki sposób różnice płciowe wpływają na wyniki projektu. Te wskaźniki mogą obejmować m.in. liczbę uczestników według płci, różnice w wynikach badania w zależności od płci, rozkład płci w próbie badawczej.
- KPI (*Key Performance Indicators*) – to kluczowe wskaźniki wydajności związane z płcią. Monitorowanie ich przez cały okres trwania projektu umożliwia śledzenie postępów w realizacji celów równości płci. KPI mogą obejmować m.in. stopień zaawansowania w integracji perspektywy płci w badaniach lub sukces w rekrutacji zrównoważonego zespołu pod względem płci.

2. Regularne raportowanie

- Raporty okresowe – w trakcie realizacji projektu, zespoły badawcze regularnie składają raporty okresowe z częstotliwością określoną w umowie grantowej. Jeśli w projekcie uwzględniono wymiar płci, to raporty powinny obejmować również ocenę realizacji celów związanych z płcią. Raporty te powinny zawierać zarówno jakościowe, jak i ilościowe analizy postępów, wskazując na wszelkie wyzwania, które napotkano oraz kroki podjęte w celu ich przezwyciężenia.

- Raport końcowy – powinien opisywać, jak perspektywa płci została uwzględniona na każdym etapie realizacji projektu oraz jakie były wyniki tych działań. Powinien również zawierać rekomendacje dotyczące dalszych działań w zakresie równości płci w przyszłych badaniach lub projektach innowacyjnych.

3. Narzędzia cyfrowe i systemy monitorowania

- Platformy zarządzania projektami – wykorzystanie specjalistycznych platform do zarządzania projektami, które umożliwiają śledzenie wskaźników związanych z płcią w czasie rzeczywistym, może być wspomagającym elementem skutecznego monitorowania. Te narzędzia mogą automatycznie generować raporty i wizualizacje danych, co ułatwia analizę postępów i identyfikację potencjalnych problemów na wczesnym etapie.
- Narzędzia oceny wpływu płci (*Gender Impact Assessment Tools*) – specjalne narzędzia oceny wpływu płci pozwalają na analizę, jak różne działania projektu wpływają na kobiety i mężczyzn oraz na ocenę tego, czy projekt przyczynia się do zmniejszenia nierówności płciowych. Takie narzędzia mogą być używane zarówno na etapie planowania, jak i monitorowania projektu. Niektóre z nich dotyczą wdrażania lokalnych polityk równości płci i projektów o charakterze społecznym, ale można je z powodzeniem zaadoptować także do projektów badawczych i innowacyjnych.

Przykładowe narzędzia:

Narzędzie z projektu „Gendered Innovations”:

- <https://genderedinnovations.stanford.edu/methods/impact.html>

Narzędzie Europejskiego Instytutu ds. Równości Kobiet i Mężczyzn:

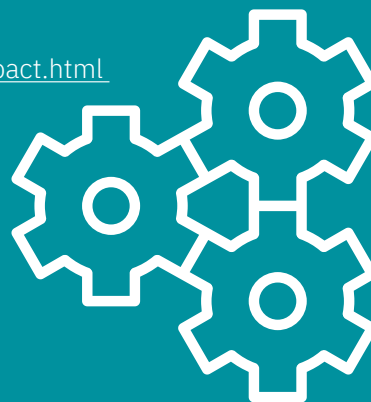
- https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits/gender-impact-assessment/guide-gender-impact-assessment?language_content_entity=en

Narzędzie organizacji „Women in Europe for a Common Future”:

- <https://www.wecf.org/wp-content/uploads/2019/01/FINAL-GIM-Tool-Jan-19.pdf>

Narzędzia Komisji ds. Równości Płci w australijskiego stanu Victoria:

- https://www.genderequalitycommission.vic.gov.au/sites/default/files/2022-03/DPC%202011%20CGEPS_GIA-Toolkit_FA-Web_0%20%284%29%20%286%29.pdf
- <https://www.genderequalitycommission.vic.gov.au/sites/default/files/2022-09/Gender%20im-pact%20assessment%20template.pdf>

4. Edukacja i szkolenia

- Szkolenia dla zespołu projektowego – regularne szkolenia dla członków zespołu projektowego na temat monitorowania i raportowania wyników związanych z płcią

mogą zwiększyć skuteczność tych działań. Szkolenia te mogą obejmować obsługę narzędzi monitorowania, interpretację danych związanych z płcią oraz najlepsze praktyki w raportowaniu.

Zasoby i wsparcie

SZKOLENIA I WARSZTATY

Aby skutecznie uwzględnić perspektywę płci w projektach badawczych i innowacyjnych, kluczowe jest posiadanie odpowiedniej wiedzy i umiejętności. Program Horyzont Europa oraz inne inicjatywy Unii Europejskiej oferują szereg szkoleń i warsztatów, które mają na celu wsparcie wnioskodawców i realizatorów projektów w integracji wymiaru płci na każdym etapie cyklu życia projektu. Oto przegląd dostępnych zasobów szkoleniowych:

1. Szkolenia oferowane

przez Komisję Europejską

[Gender Equality Academy](#) – to platforma edukacyjna finansowana ze środków Horyzontu 2020. Projekt w tej chwili jest już zakończony, więc nie oferuje szkoleń w czasie rzeczywistym, ale są dostępne [nagrania ze szkoleń](#) prowadzonych w okresie jego realizacji. Ponadto na stronie projektu można znaleźć wiele innych przydatnych materiałów szkoleniowych.

Webinaria i seminaria – Komisja Europejska regularnie organizuje webinaria i seminaria poświęcone różnym aspektom równości płci w badaniach. Te wydarzenia są prowadzone przez ekspertów z różnych dziedzin i oferują

możliwość interakcji oraz zadawania pytań na żywo. Rejestracja na te wydarzenia jest zazwyczaj otwarta dla wszystkich zainteresowanych. Aby móc w nich uczestniczyć, polecamy obserwować stronę i media społecznościowe [Krajowego Punktu Kontaktowego](#).

2. Narzędzia i materiały edukacyjne

[Gendered Innovations](#) – ta strona Uniwersytetu Stanforda oferuje szczegółowe studia przypadków oraz narzędzia do analizy płci, które można wykorzystać w różnych dziedzinach badawczych. Jest to szczególnie przydatne dla naukowców, którzy chcą pogłębić swoją wiedzę na temat integracji płci w kontekście specyficznych projektów badawczych i innowacyjnych.

[GEAR \(Gender Equality in Academia and Research\)](#) – to narzędzie opracowane przez Europejski Instytut ds. Równości Kobiet i Mężczyzn (EIGE), które oferuje kompleksowe wsparcie w tworzeniu i wdrażaniu Planów Równości Płci (GEP). Narzędzie to zawiera moduły szkoleniowe, przykłady dobrych praktyk oraz zasoby do samodzielnego studiowania.

3. Warsztaty praktyczne

Warsztaty lokalne i regionalne – to praktyczne warsztaty organizowane w różnych krajach członkowskich UE, skupiające się na integracji perspektywy płci w badaniach i innowacjach. Warsztaty te często są organizowane przez uniwersytety, instytuty badawcze lub Punkty Kontaktowe programu Horyzont Europa i oferują możliwość pracy w grupach nad konkretnymi projektami, co pozwala na zastosowanie zdobytej wiedzy w praktyce.

4. Wsparcie indywidualne

Krajowe Punkty Kontaktowe (NCP) – NCP w poszczególnych krajach UE i stowarzyszonych z HE

oferują indywidualne wsparcie i doradztwo dla krajowych wnioskodawców programów UE, w tym w zakresie integracji perspektywy płci oraz tworzenia planów równości płci. Mogą one pomóc w przygotowaniu wniosku, przeprowadzeniu analizy z uwzględnieniem perspektywy płci oraz zorganizowaniu dedykowanych szkoleń lub warsztatów dla zespołów projektowych. Przykładem jest [Krajowy Punkt Kontaktowy ds. Programów Badawczych UE w NCBR](#), który świadczy tego rodzaju pomoc polskim wnioskodawcom.

Szkolenia i warsztaty oferowane w ramach programu Horyzont Europa oraz innych inicjatyw UE są nieocenionym wsparciem dla wnioskodawców, którzy chcą w pełni zintegrować perspektywę płci w swoich projektach. Dzięki dostępowi do tych zasobów, badacze i innowatorzy mogą nie tylko spełnić wymogi formalne, ale także podnieść jakość i oddziaływanie swoich projektów na poziomie społecznym i naukowym.

PUBLIKACJE I PRZYKŁADOWE NARZĘDZIA

Integracja perspektywy płci w badaniach i innowacjach wymaga dostępu do odpowiednich zasobów, które wspierają naukowców w planowaniu, realizacji i raportowaniu projektów. Poniżej przedstawiono wybrane publikacje oraz narzędzia, które mogą być pomocne w tym procesie:

- „[Gendered Innovations 2: How Inclusive Analysis Contributes to Research and Innovation](#)” - ta publikacja przygotowana przez Komisję Europejską stanowi kompleksowy przewodnik po metodach analizy płci oraz intersekcjonalności w różnych dziedzinach nauki i technologii. Zawiera również 15 szczegółowych studiów przypadków, które ilustrują, jak integracja perspektywy płci może prowadzić do nowych odkryć i innowacji. Jest to kluczowy dokument dla badaczy działających w ramach programu Horyzont Europa (polecamy używać go w połączeniu z checklistą umieszczoną w aneksie niniejszego przewodnika).
- Zapis warsztatu [EELISA European University](#) na temat perspektywy płci w badaniach.
- Sekcja [narzędzia GEAR](#) poświęcona wymiarowi płci w badaniach naukowych.

Dostęp do tych publikacji i narzędzi jest niezbędny dla naukowców i innowatorów, którzy chcą skutecznie integrować perspektywę płci w swoich projektach.

Podsumowanie

Integracja perspektywy płci w badaniach i innowacjach jest nie tylko wymogiem formalnym, ale również kluczowym elementem podnoszącym jakość i adekwatność wyników naukowych oraz technologicznych. Uwzględnianie różnic płciowych od etapu planowania badań, przez ich realizację, aż po analizę i interpretację wyników, pozwala na tworzenie bardziej zróżnicowanych, inkluzywnych i społecznie odpowiedzialnych projektów.

Perspektywa płci wzbogaca badania poprzez uwzględnienie różnorodności doświadczeń, potrzeb i wyzwań, z którymi mierzą się różne grupy społeczne. Przyczynia się to do opracowania innowacji, które są bardziej precyzyjnie wycelowane w rozwiązywanie problemów, z którymi się mierzą, bardziej adekwatne i lepiej dostosowane do real-

nych potrzeb społeczeństwa. Ponadto, projekty, które integrują analizę płci, często osiągają wyższą jakość naukową, są bardziej kreatywne i mają większy potencjał rynkowy.

Zachęcamy do proaktywnego uwzględniania analizy z perspektywy płci w każdym projekcie badawczym i innowacyjnym. Taki krok nie tylko zwiększa szanse na uzyskanie finansowania w ramach programów takich jak Horyzont Europa, ale również przyczynia się do tworzenia bardziej sprawiedliwego i zrównoważonego społeczeństwa. Poprzez integrację perspektywy płci, badacze i innowatorzy mogą przyczynić się do postępu naukowego, który jest bardziej zorientowany na rzeczywiste potrzeby i wyzwania współczesnego świata.

OBSZARY TEMATYCZNE W BADANIACH Z UWZGLĘDNIENIEM PERSPEKTYWY PŁCI, WRAZ ZE ŹRÓDŁAMI

OBSZAR: Równość płci i perspektywa płci w badaniach

To podejście, które dąży do integracji rozważań dotyczących płci na każdym etapie procesu badawczego. Obejmuje zarówno zapewnienie równych szans dla kobiet i mężczyzn w zespołach badawczych, jak i uwzględnienie różnic płciowych w treści samych badań.

Kluczowe elementy:

1.

Równość płci w zespołach badawczych - dążenie do zrównoważonej reprezentacji kobiet i mężczyzn w zespołach badawczych oraz na stanowiskach decyzyjnych. Ważne jest, aby tworzyć warunki pracy sprzyjające równemu udziałowi obu płci, co obejmuje elastyczne warunki pracy, wspierające łączenie kariery z życiem prywatnym.

2.

Perspektywa płci w treści badań - uwzględnienie płci jako istotnego czynnika w projektowaniu, realizacji i analizie badań. Oznacza to analizowanie, w jaki sposób płeć może wpływać na badane zjawiska oraz jakie mogą być różnice wyników badań dla kobiet i mężczyzn. Przykładowo, badania zdrowotne powinny uwzględniać różnice biologiczne i społeczne między płciami, aby wyniki były bardziej trafne i użyteczne.

3.

Unikanie błędów wynikających z pominięcia płci - ignorowanie perspektywy płci w badaniach może prowadzić do błędnych wniosków, które nie uwzględniają pełnego spektrum doświadczeń różnych grup. Wprowadzenie perspektywy płci pomaga w tworzeniu bardziej rzetelnych, obiektywnych i wszechstronnych wyników.

4.

Promowanie równości płci w nauce - perspektywa płci w badaniach nie tylko wzbogaca samą naukę, ale także promuje równość i sprawiedliwość społeczną, przyczyniając się do tworzenia bardziej inkluzywnych społeczeństw.

Uwzględnianie równości płci i perspektywy płci w badaniach jest kluczowe dla zapewnienia, że nauka jest odpowiedzialna społecznie i że jej wyniki mogą służyć wszystkim grupom społecznym, bez względu na płeć.

Źródła

Browning, E., van der Linden, N. & Roberge, G. (2024). *Progress toward gender equality in research & innovation: 2024 review*. Elsevier. <https://researcheracademy.elsevier.com/communicating-research/inclusion-diversity-researchers/progress-toward-gender-equality-research> (materiał wideo, dostęp po zalogowaniu) oraz statystyki Elsevier'a: https://public.tableau.com/app/profile/ads.elsevier/viz/Progress_Toward_Gender_Equality_In_Research_And_Innovation/Overview

Elsevier (2024). *Progress toward gender equality in research & innovation: 2024 review*. https://assets.ctfassets.net/o78em1y-1w4i4/3W1JKbD7ez41IAJKFWkB4I/29265cb67668b03d273015f-c3bb83b54/Progress_Toward_Gender_Equality_in_Research___Innovation___2024_Review__2.pdf

European Commission: Directorate-General for Research and Innovation, European Research Council Executive Agency, European Research Executive Agency (2022). *CORDIS results pack on gender equality in research*, Publications Office of the European Union, 2022, <https://data.europa.eu/doi/10.2830/684667>

European Commission: Directorate-General for Research and Innovation (2022). *Approaches to inclusive gender equality in research and innovation (R&I)*, Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2777/004694>

Korsvik, T.R., Rustad, L.M. (2018). *What is the gender dimension in research?* Kilden Gender Research. https://kjonnsforskning.no/sites/default/files/what_is_the_gender_dimension_roggkorsvik_kilden_genderresearch.no.pdf

League of European Research Universities (2015). *Gendered research and innovation: Integrating Sex and Gender Analysis into the Research Process*. <https://www.leru.org/files/Gendered-Research-and-Innovation-Full-paper.pdf>

Raporty przygotowane przez Fundację Edukacyjną Perspektywy: <https://womenintech.perspektywy.org/raporty/>

Science|Business Publishing International SRL. (2024). *Ready to break the glass ceiling? Six ideas for Europe to better support gender-balanced leadership in research*. W partnerstwie z Elsevier Foundation i EWORA. <https://sciencebusiness.net/report/ready-break-glass-ceiling-six-ideas-europe-better-support-gender-balanced-leadership>

Statystyki Komisji Europejskiej dotyczące innowacji: <https://projects.research-and-innovation.ec.europa.eu/en/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard/eis-2024/#/>

Płeć a zdrowie publiczne

Dotyczy integracji perspektywy płci w badaniach nad zdrowiem. W obszarze zdrowia publicznego kluczowe jest uwzględnianie różnic płciowych zarówno na poziomie biologicznym, jak i społecznym. Publikacje w tym zakresie omawiają, jak płeć wpływa na zdrowie i dostęp do opieki zdrowotnej, podkreślając konieczność równowagi płciowej w próbach badawczych oraz uwzględniania zmiennej płci w analizie danych. Przykłady obejmują analizę skuteczności leczenia różnych schorzeń u kobiet i mężczyzn oraz dostęp do świadczeń zdrowotnych, co pozwala na lepsze dostosowanie interwencji zdrowotnych do potrzeb wszystkich grup społecznych.

Źródła

Annandale, E. & Hunt, K. (2000) *Gender Inequalities in Health*. Open University Press, Buckingham Philadelphia.

Doyal, L. (1995). *What Makes Women Sick: Gender and the Political Economy of Health*. Macmillan Press.

Göttgens, I. & Oertelt-Prigione (2023). Moving beyond gender identity: the need for contextualization in gender-sensitive medical research. *The Lancet Regional Health – Europe*, Volume 24, 100548. <https://doi.org/10.1016/j.lanepe.2022.100548>

Kim, J. Y., Min, K., Paik, H. Y., & Lee, S. K. (2021). Sex omission and male bias are still widespread in cell experiments. *American Journal of Physiology-Cell Physiology*. <https://doi.org/10.1152/ajp-cell.00358.2020>

Kuhlmann, E., & Annandale, E. (Eds.). (2012). *The Palgrave Handbook of Gender and Healthcare*. Palgrave Macmillan.

Merone, L., Tsey, K., Russell, D., & Nagle, C. (2022). Sex Inequalities in Medical Research: A Systematic Scoping Review of the Literature. *Women's Health Reports*, 3(1), 49-59. <https://doi.org/10.1089/whr.2021.0083>

Payne, S. (2006). *The Health of Men and Women*. Polity Press.

Regitz-Zagrosek, V., & Kararigas, G. (2016). Mechanistic Pathways of Sex Differences in Cardiovascular Disease. *Physiological Reviews*. <https://doi.org/10.1152/physrev.00021.2015>

Sen, G., George, A., & Ostlin, P. (2002). *Engendering Health Equity: A Review of Research and Policy*. Cambridge, MA: The MIT Press.

White, J., Tannenbaum, C., Klinge, I., Schiebinger, L., & Clayton, J. (2021). The Integration of Sex and Gender Considerations Into Biomedical Research: Lessons From International Funding Agencies. *The Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*, 106(10), 3034-3048. <https://doi.org/10.1210/clinem/dgab434>

Płeć a rolnictwo i produkcja żywności

W badaniach dotyczących rolnictwa i żywności uwzględnianie perspektywy płci jest kluczowe ze względu na różne role pełnione przez kobiety i mężczyzn w produkcji żywności oraz gospodarowaniu zasobami. Dotychczas opublikowane wyniki badań podkreślają konieczność analizy kwestii dostępu do ziemi, finansów, technologii oraz edukacji w zależności od płci. Badania powinny również uwzględniać, jak płeć wpływa na preferencje żywieniowe i decyzje konsumpcyjne oraz promować równowagę płci w zespołach badawczych i politykach rolnych.

Źródła

Quisumbing, A. R., & Pandolfelli, L. (2010). Promising Approaches to Address the Needs of Poor Female Farmers: Resources, Constraints, and Interventions. *World Development*, 38(4), 581-592. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2009.10.006>

Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) (2024). *Guide to mainstream gender in the FAO project cycle*. Rome.

Inne pozycje z obszernej biblioteki FAO: <https://openknowledge.fao.org/search?query=gender>

Meinzen-Dick, R., et al. (2014). *Gender in Agriculture: Closing the Knowledge Gap*. Springer.

Agarwal, B. (1997). Bargaining and Gender Relations: Within and Beyond the Household. *Feminist Economics*, 3(1), 1-51. <https://doi.org/10.1080/135457097338799>

Gladwin, C. H., et al. (2001). Addressing Food Security in Africa via Multiple Livelihood Strategies of Women Farmers. *Food Policy*, 26(2), 177-207. [https://doi.org/10.1016/S0306-9192\(00\)00045-2](https://doi.org/10.1016/S0306-9192(00)00045-2)

Płeć a nanotechnologia i materiały

W obszarze nanotechnologii i materiałów kluczowe jest rozważenie, jak różnice płci mogą wpływać na bezpieczeństwo i skuteczność nowych technologii. Różnice biologiczne między płciami mogą mieć znaczący wpływ na reakcje organizmów na nanomateriały, co oznacza konieczność zrównoważenia prób badawczych pod względem płci. Dotychczasowe analizy pokazują wartość uwzględniania zróżnicowanych potrzeb użytkowników w projektach nanotechnologicznych, co może obejmować kwestie zdrowia, bezpieczeństwa oraz estetyki.

Źródła

Bechtold, U. & Fuchs, D. (2020). *The importance of gender and diversity in nanotechnology Research and Innovation*. White Paper 3. <https://tekno.dk/app/uploads/2021/04/White-Paper-3-how-to-realize-co-creation-considering-a-gender-and-diversity-perspectives.pdf>

Faulkner, W. (2009). Doing gender in engineering workplace cultures. II. Gender in/authenticity and the in/visibility paradox. *Engine-*

ering Studies, 1(3), 169-189. <https://doi.org/10.1080/19378620903225059>

Pollitzer, E. (2021). Why gender is relevant to materials science and engineering. *MRS Communications*, 11(5), 656-661. <https://doi.org/10.1557/s43579-021-00093-1>

Schiebinger, L. (2008). *Gendered Innovations in Science and Engineering*. Stanford University Press.

Tannenbaum, C., et al. (2019). Sex and Gender Analysis Improves Science and Engineering. *Nature*, 575, 137-146. <https://doi.org/10.1038/s41586-019-1657-6>

Toumey, C. Does nanotech have a gender? *Nature Nanotech* 7, 412 (2012). <https://doi.org/10.1038/nnano.2012.114>

Płeć a energetyka i ochrona środowiska

W badaniach energetycznych ważne jest uwzględnianie różnic w korzystaniu z energii przez kobiety i mężczyzn, które wynikają z różnych ról społecznych oraz dostępu do zasobów. Istnieją publikacje wskazujące na konieczność analizowania, w jaki sposób zmiany w polityce energetycznej, takie jak wprowadzenie odnawialnych źródeł energii, mogą wpływać na kobiety i mężczyzn. Badania te mają na celu promowanie większego udziału kobiet w sektorze energetycznym oraz rozwój technologii energetycznych dostosowanych do różnych grup społecznych.

Natomiast perspektywa płci w badaniach nad ochroną środowiska jest istotna ze względu na różnice w postrzeganiu i reagowaniu na problemy środowiskowe przez kobiety i mężczyzn. Dostępne publikacje sugerują, że te różnice mogą wynikać z różnych ról społecznych i poziomu wiedzy ekologicznej. W badaniach należy uwzględniać te różnice, aby tworzyć skuteczne polityki i strategie, które angażują obie płcie w działania na rzecz ochrony środowiska.

Źródła

Agarwal, B. (1992). The Gender and Environment Debate: Lessons from India. *Feminist Studies*, 18(1), 119-158. <https://doi.org/10.2307/3178217>

Asian Development Bank. (2023). *Gender Tool Kit: Energy Going Beyond the Meter*. <https://www.adb.org/sites/default/files/institutional-document/33650/files/gender-toolkit-energy.pdf>

Buckingham, S. & Kulcur, R. (2009). Gendered Geographies of Environmental Injustice. *Antipode*, 41: 659-683. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8330.2009.00693.x>

Clancy, J. S., & Feenstra, M. (2006). How to Engender Energy Policy. *Environment*, 48(2), 12-24.

Heffron, R. J., & McCauley, D. (2017). The Concept of Energy Justice Across the Disciplines. *Energy Policy*, 105, 658-667. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2017.03.018>

International Energy Agency (IEA) & International Renewable Energy Agency (IRENA). (2019). *Skills development and inclusivity for clean energy transitions*. IEA/IRENA. <https://www.iea.org/reports/skills-development-and-inclusivity-for-clean-energy-transitions>

International Energy Agency. (2022). *Poland 2022: Energy Policy Review*. <https://iea.blob.core.windows.net/assets/b9ea5a7d-3e-41-4318-a69e-f7d456ebb118/Poland2022.pdf>

International Institute for Sustainable Development (2024). *Mainstreaming Gender Equality and Social Inclusion in Nature-Based Solutions for Climate Change Adaptation*. <https://www.iisd.org/system/files/2024-01/gender-equality-social-inclusion-nature-based-solutions.pdf>

International Renewable Energy Agency (IRENA). (2019). *Renewable energy: A gender perspective*. IRENA. <https://www.irena.org/publications/2019/Jan/Renewable-Energy-A-Gender-Perspective>

Nightingale, A. (2006). The Nature of Gender: Work, Gender, and Environment. *Environment and Planning D: Society and Space*, 24(2), 165-185. <https://doi.org/10.1068/d01k>

Nuclear Energy Agency - NEA (2023). *Gender Balance in the Nuclear Sector*, OECD Publishing, Paris. https://www.oecd-nea.org/jcms/pl_78831/gender-balance-in-the-nuclear-sector?details=true

Resurreccion, B.P., & Elmhirst, R. (2008). *Gender and Natural Resource Management: Livelihoods, Mobility and Interventions* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781849771436>

Sovacool, B. K., & Dworkin, M. H. (2014). *Global Energy Justice: Problems, Principles, and Practices*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781107323605>

UNDP. (2004). *Gender and Energy for Sustainable Development: A Toolkit and Resource Guide*. <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/genderengtoolkit.pdf>

United Nations Development Programme (2016). *Gender and Climate Change: Gender and sustainable energy*. <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/UNDP%20Gender%20and%20Sustainable%20Energy%20Policy%20Brief%204-WEB.pdf>

United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women (UN Women) (2023). *Gender equality in the sustainable energy transition*. <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2023/05/gender-equality-in-the-sustainable-energy-transition>

Płeć a zrównoważony transport

W obszarze transportu uwzględnianie płci oznacza analizę różnic w potrzebach mobilności kobiet i mężczyzn. Istniejące publikacje podkreślają, że kobiety i mężczyźni mogą mieć różne wzorce korzystania z transportu ze względu na swoje role społeczne i obowiązki. Dlatego polityki transportowe powinny uwzględniać te różnice, aby zapewnić równy dostęp do efektywnych i bezpiecznych systemów transportowych dla wszystkich użytkowników.

Źródła

Fong A.Z. & Shaw, F.A. (2024). Well-being implications of mobility of care: Gender differences among U.S. adults. *Transportation Research Part D: Transport and Environment*, 129. <https://doi.org/10.1016/j.trd.2024.104109>

Grieco, M., Pickup, L., & Whipp, R. (1989). *Gender, Transport, and Employment: The Impact of Travel Constraints*. Avebury.

Hamilton, K., & Jenkins, L. (2000). *A Gender Audit for Public Trans-*

port: A New Policy Tool in the Tackling of Social Exclusion. *Urban Studies*. <https://doi.org/10.1080/00420980020080411>

Law, R. (1999). Beyond 'women and transport': Towards new geographies of gender and daily mobility. *Progress in Human Geography*, 23(4), 567-588. <https://doi.org/10.1191/030913299666161864>

Paoletti, R. & Sansonetti, S. (2023). *Mobility for All: How to Better Integrate the Gender Perspective into Transport Policy Making*. The Left in the European Parliament & Fondazione Giacomo Brodolini. <https://left.eu/app/uploads/2023/03/Study-on-Gender-Transport.pdf>

Sustainable Mobility for All (SuM4All). (2019). *Global Roadmap of Action Toward Sustainable Mobility: Gender*. Washington, D.C. <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/229591571411011551-0090022019/original/GenderGlobalRoadmapofAction.pdf>

Spółeczeństwo, edukacja, nauki społeczne i humanistyczne a płeć

W obszarze nauk społecznych, edukacji oraz humanistyki perspektywa płci jest kluczowa dla zrozumienia, jak różnice płciowe kształtują doświadczenia społeczne, edukacyjne i kulturowe. Raporty z badań i publikacje wskazują na konieczność identyfikacji i eliminacji barier płciowych, które mogą ograniczać dostęp do edukacji lub wpływać na wybory zawodowe. W edukacji ważne jest promowanie równości płci, unikanie stereotypów oraz wspieranie różnorodności w dostępie do wiedzy. Na znaczeniu zyskuje kwestia równości płci w nauce, zwłaszcza w zakresie zwiększania udziału kobiet w badaniach oraz podejmowaniu decyzji naukowych, co przyczynia się do tworzenia bardziej demokratycznych i skutecznych polityk naukowych na poziomie krajowym, lokalnym i instytucjonalnym.

Źródła

Adam, A. (2000). Gender and Computer Ethics. *ACM SIGCAS Computers and Society*, 30(4), 17-24. <https://doi.org/10.1145/572260.572265>

Butler, J. (1990). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. Routledge.

Cukier, W., et al. (2002). Gender and Information Technology: Implications of Definitions. *ACM SIGCSE Bulletin*, 34(4), 142-148. <https://doi.org/10.1145/820127.820188>

European Commission: Directorate-General for Research and Innovation, Caprile, M., Vallès, N. and Sánchez, B. (2008). *Monitoring progress towards gender equality in the Sixth Framework Programme – Nanotechnologies and nanosciences, knowledge-based multifunctional materials, and new production processes and devices (NMP), aeronautics and space, sustainable energy systems, sustainable surface transport, Euratom – Synthesis report*, Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2777/52757>

Fausto-Sterling, A. (2000). *Sexing the Body: Gender Politics and the Construction of Sexuality*. Basic Books.

Haraway, D. (1990). *Simians, Cyborgs, and Women: The Reinvention of Nature* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203873106>

Harding, S. (1986). *The Science Question in Feminism*. Cornell University Press.

Harding, S. (1998). *Is Science Multicultural? Postcolonialisms, Feminisms, and Epistemologies*. Indiana University Press.

Moerman, C. J., et al. (2007). Gender Equality in the Work of Local Research Ethics Committees in Europe: A Study of Practice in Five Countries. *Journal of Medical Ethics*, 33(2), 107-112. <https://doi.org/10.1136/jme.2005.015206>

Valian, V. (1999). *Why So Slow? The Advancement of Women*. The MIT Press. <https://doi.org/10.7551/mitpress/7235.001.0001>

Shires, J., Hassib, B. & Swali A. (2024). *Gendered hate speech, data breach and state overreach: Identifying the connections between gendered cyber harms to shape better policy responses*. Chatham House. https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2024-05/2024-05-24-gendered-cyber-harms-shires-et-al_0.pdf

Wilkinson, B., Hofstetter, C., Shires, J., & Yahaya, R. (2024). *The role of the private sector in combatting gendered cyber harms*. Chatham House. https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2024-06/2024-06-03-private-sector-gendered-cyber-harms-wilkinson-hofstetter-shires-yahaya_0.pdf

Współpraca międzynarodowa a płeć

Współpraca międzynarodowa w nauce i technologii powinna uwzględniać perspektywę płci, aby zapewnić efektywne współdziałanie i promowanie równości płci. Ten obszar pokazuje, jak różnice płci mogą wpływać na dynamikę współpracy międzynarodowej oraz wskazuje na konieczność zapewnienia równego udziału kobiet i mężczyzn w międzynarodowych projektach badawczych oraz w procesach decyzyjnych.

Źródła

Baden, S., & Goetz, A. M. (1997). Who Needs [Sex] When You Can Have [Gender]? *Feminist Review*. <https://doi.org/10.1057/fr.1997.13>

Kabeer, N. (1994). *Reversed Realities: Gender Hierarchies in Development Thought*. Verso.

Moser, C. O. N. (1993). *Gender Planning and Development: Theory, Practice and Training*. Routledge.

Razavi, S., & Miller, C. (1995). *From WID to GAD: Conceptual Shifts in the Women and Development Discourse*. UNRISD. <https://www.files.ethz.ch/isn/38688/OP%20001c.pdf>

Płeć a cyberbezpieczeństwo

Płeć ma znaczący wpływ na zagadnienia związane z cyberbezpieczeństwem. Kobiety są często bardziej narażone na określone formy cyberprzestępczości, takie jak cyberstalking, molestowanie w sieci czy ataki z użyciem narzędzi służących do kontroli i śledzenia. Jednocześnie, to kobiety są niedostatecznie reprezentowane w branży cyberbezpieczeństwa, co prowadzi do braku perspektywy płci w projektowaniu narzędzi i polityk bezpieczeństwa w sieci. Uwzględnienie perspektywy płci w cyberbezpieczeństwie może przyczynić się do tworzenia bardziej inkluzywnych i skutecznych rozwiązań w tej dziedzinie.

Źródła

DCAF - Geneva Centre for Security Sector Governance. (2021). *Gender equality, cybersecurity, and security sector governance: Understanding the role of gender in cybersecurity governance*. DCAF. https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/Gender_Cybersecurity_report_Jan2023.pdf

Emerson-Keeler, R., Swali, A. & Naylor, E. (2023). *Integrating gender in cybercrime capacity building: A toolkit*. Chatham House. <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2023-07/2023-07-05-integrating-gender-in-cybercrime-capacity-building-emerson-keeler-et-al.pdf>

Płeć a LLM (Large Language Models) i AI (Artificial Intelligence)

Duże Modele Językowe (LLM) i sztuczna inteligencja (AI) mogą odzwierciedlać i wzmacniać istniejące uprzedzenia płciowe, jeśli nie są odpowiednio nadzorowane. Na przykład, AI może podtrzymywać stereotypy płciowe w wynikach wyszukiwania, tłumaczeniach czy analizach danych, jeśli te systemy są trenowane na nierównoważnych lub stronniczych zbiorach danych. Przykładowo, okazało się, że systemy rozpoznawania twarzy stosowane ze względów bezpieczeństwa na lotniskach mogą mieć problem z rozpoznawaniem twarzy kobiecych i o innym niż biały kolorze skóry, ze względu na to, że w danych dostarczanych im do uczenia się było nieproporcjonalnie dużo twarzy białych mężczyzn. Konieczne jest zatem uwzględnienie płci w procesie tworzenia i trenowania AI, aby zapobiegać dyskryminacji oraz promować równość płci w technologiach przyszłości.

Źródła

European Commission: European Commission, Directorate-General for Research and Innovation (2020). *Gender & intersectional bias in artificial intelligence*, Publications Office, <https://data.europa.eu/doi/10.2777/148>

UNESCO, & International Research Centre on Artificial Intelligence (IRCAD). (2024). *Challenging systematic prejudices: An investigation into gender bias in large language models*. UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000388971>

Płeć a e-commerce

Płeć wpływa na wzorce zakupowe i nawigację w środowisku e-commerce. Kobiety i mężczyźni często różnią się w swoich preferencjach zakupowych, sposobach korzystania z platform zakupowych oraz w podejściu do interakcji z technologią. E-commerce, który uwzględnia te różnice, może lepiej odpowiadać na potrzeby różnych grup klientów, zwiększając ich zadowolenie i lojalność. Również kobiety w sektorze e-commerce napotykają na różne barie-

ry, takie jak dostęp do finansowania czy ograniczone możliwości awansu, co wymaga uwzględnienia płci w politykach zarządzania i rozwoju tego sektora.

Źródła

Duong, D., Tan, H. & Pham, S. (2016). *Customer gender prediction based on E-commerce data*, 2016 Eighth International Conference on Knowledge and Systems Engineering (KSE), Hanoi, Vietnam, 91-95. <https://doi.org/10.1109/KSE.2016.7758035>

Pandey, S. & Chawla, D. (2018), Online customer experience (OCE) in clothing e-retail: Exploring OCE dimensions and their impact on satisfaction and loyalty – Does gender matter?, *International Journal of Retail & Distribution Management*, Vol. 46 No. 3, pp. 323-346. <https://doi.org/10.1108/IJRDM-01-2017-0005>

Sohaib, O., Kang, K., & Nurunnabi, M. (2019). Gender-based iTrust in e-commerce: The moderating role of cognitive innovativeness. *Sustainability*, 11(1), 175. <https://doi.org/10.3390/su11010175>

Szymkowiak, A., & Garczarek-Bąk, U. (2018). Gender differences in e-commerce. *Handel Wewnętrzny*, 4(375), 250-261.

Płeć a szkolnictwo wyższe

Równość płci w szkolnictwie wyższym jest kluczowa dla zapewnienia równych szans na rozwój akademicki i zawodowy. Kobiety są często niedostatecznie reprezentowane na wyższych stanowiskach akademickich oraz w dziedzinach STEM (nauki ścisłe, technologia, inżynieria, matematyka). Nierówności płci obecne już w wcześniejszych etapach edukacji (w szkołach), znajdują swoje odzwierciedlenie w szkolnictwie na poziomie wyższym, a to może ugruntowywać stereotypy o różnej przydatności kobiet i mężczyzn w poszczególnych zawodach oraz wpływać na treści oraz wartości przekazywane studentom i uczniom (w uczelniach kształci się także przyszłych nauczycieli). W ten sposób stereotypy, które powinny być zwalczane, są reprodukowane. Z tego powodu promowanie równości płci w szkolnictwie wyższym jest szczególnie istotne i obejmuje działania takie, jak eliminowanie barier strukturalnych, wspieranie rozwoju zawodowego kobiet w świecie akademickim oraz zachęcanie kobiet i mężczyzn do studiowania w niedostatecznie reprezentowanych dziedzinach.

Źródła

Palmén, R., Arroyo, L., Müller, J., Reidl, S., Caprile, M., & Unger, M. (2020). Integrating the gender dimension in teaching, research content & knowledge and technology transfer: Validating the EF-FORTI evaluation framework through three case studies in Europe. *Evaluation and Program Planning*, 79, 101751. <https://doi.org/10.1016/j.evalprogplan.2019.101751>

Peña, M., & Lusa, A. (2020). Introducing and Evaluating the Effective Inclusion of Gender Dimension in STEM Higher Education. *Sustainability*, 13(9), 4994. <https://doi.org/10.3390/su13094994>

Budżetowanie z uwzględnieniem perspektywy płci

Budżetowanie z uwzględnieniem perspektywy płci (*gender budgeting*) polega na analizie budżetów publicznych pod kątem ich wpływu na równość płci oraz na zapewnieniu, że środki finansowe są alokowane w sposób sprzyjający promowaniu tej równości. Celem jest tworzenie polityk finansowych, które uwzględniają specyficzne potrzeby zarówno kobiet, jak i mężczyzn, a także wspieranie inicjatyw na rzecz eliminacji nierówności płciowych. *Gender budgeting* pomaga rządowi i instytucjom niwelować nierówności społeczne i promować bardziej sprawiedliwe społeczeństwo, ale zasady budżetowania z uwzględnieniem płci mogą być także z powodzeniem stosowane w projektach badawczo-innowacyjnych Horyzontu Europa.

Źródła

Blickhäuser, A., & von Bargen, H. (2007). Zestaw narzędzi gender | Gender Toolbox: Materiały > Budżetowanie pod kątem płci (*gender-budgeting*). Fit for Gender Mainstreaming. www.fit-for-gender.org

D. Budlender and G. Hewitt (2003). *Engendering Budgets A Practitioners Guide to Understanding and Implementing Gender-Responsive Budgets*: Commonwealth Secretariat. http://www.internationalbudget.org/wp-content/uploads/2011/01/Engendering_Budgets_final_doc.pdf

Downes, R. and Nicol S. (2020). Designing and implementing gender budgeting – a path to action, *OECD Journal on Budgeting*, vol. 20,2. <https://doi.org/10.1787/689198fa-en>.

European Institute for Gender Equality (2017). *Economic benefits of gender equality in the EU – Overall economic impacts of gender equality*, Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2839/96823>

European Institute for Gender Equality. (2019). *Gender budgeting*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/gender-budgeting-step-step-toolkit?language_content_entity=en

K. Schneider (2006). *Manual for Training on Gender Responsive Budgeting*. GTZ. <https://www.ndi.org/sites/default/files/Manual%20for%20Training%20on%20Gender%20Responsive%20Budgeting.pdf>

Łapniewska, Z. (2011). Budżetowanie dla równości. W: A. Pałętka, H. Szczodry i M. Warat (red.) *Kobiety w społeczeństwie polskim*, s. 135-152. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Łapniewska, Z. (2013). *Budżetowanie wrażliwe na płeć a jakość życia. Budżet równych szans. Gender budgeting dla samorządów*. Warszawa: Biuro Projektowe UNDP w Polsce.

OECD. (2019). *Gender Budgeting Highlights*. Paris: OECD Publishing.

Oxfam (2018). *A Guide to Gender-Responsive Budgeting and budget cycle diagram for trainers*: <http://policy-practice.oxfam.org.uk/publications/rough-guide-to-gender-responsive-budgeting-620429>

Publikacje UN Women: <http://www.unwomen.org/en/search-results?keywords=gender%20responsive%20budgeting>

S. Quinn (2009). *Gender Budgeting: Practical Implementation. Handbook*. Directorate General of Human Rights and Legal Affairs, Council of Europe. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680599885>

Sprawozdanie Europejskiego Trybunału Obrachunkowego (ETO): <https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/gender-10-2021/pl/>

ANEKSY

Słownik pojęć

Analiza płci (*Sex and Gender Analysis* lub *Sex- and Gender-Based Analysis*)

Proces systematycznego badania wpływu płci biologicznej i społeczno-kulturowej na dany temat badawczy. Obejmuje różnorodne metody i podejścia mające na celu uwzględnienie różnic płciowych na wszystkich etapach projektu.

Gender bias

Uprzedzenia lub stronniczość wynikające z norm płciowych, które mogą prowadzić do nierówności w traktowaniu mężczyzn i kobiet. Mogą wpływać na procesy rekrutacji, oceny pracy, dostęp do zasobów, a także na wyniki badań.

Gender blindness

Ignorowanie (nieuwzględnianie) różnic płciowych w badaniach, politykach publicznych lub działaniach. Może prowadzić do nierówności i błędów w analizie wyników, ponieważ nie uwzględnia zróżnicowanych doświadczeń mężczyzn i kobiet.

Gender Impact Assessment Tool

Narzędzie oceny wpływu płci, które pozwala analizować, jak różne działania i polityki wpływają na różne grupy płciowe, pomagając identyfikować potencjalne nierówności.

Gender mainstreaming

Strategia polityczna mająca na celu włączenie perspektywy płci do wszystkich polityk, programów i działań na wszystkich poziomach decyzyjnych, aby przyczynić się do osiągnięcia równości płci.

GEAR (*Gender Equality in Academia and Research*)

Narzędzie wspierające instytucje akademickie i badawcze w tworzeniu i wdrażaniu Planów Równości Płci (GEP), oferujące moduły szkoleniowe, przykłady dobrych praktyk oraz zasoby do samodzielnego studiowania.

Horyzont Europa

Program Unii Europejskiej finansujący badania i innowacje na lata 2021-2027, promujący równość płci w badaniach poprzez integrację wymiaru płci w projektach oraz równowagę płci w zespołach badawczych.

Wskaźniki postępu

(Key Performance Indicators, KPI)

Kluczowe wskaźniki wydajności służące monitorowaniu i ocenie postępów w realizacji celów związanych z płcią w projekcie. KPI pomagają w śledzeniu zgodności projektu z wymogami dotyczącymi równości płci.

Intersekcjonalność

Podejście analityczne badające, jak różne czynniki społeczne, takie jak rasa, klasa społeczna, wiek czy orientacja seksualna, nakładają się na siebie i wpływają na doświadczenia jednostek w kontekście płci.

Normy płci (*gender norms*)

Spójnie skonstruowane oczekiwania dotyczące zachowań, ról i postaw, które są uważane za odpowiednie dla danej płci w określonym kontekście kulturowym.

Perspektywa płci

Według definicji EIGE jest to uwzględnianie różnic ze względu na płeć przy analizowaniu jakiegokolwiek zjawiska społecznego, polityki lub procesu. Perspektywa płci koncentruje się szczególnie na różnicach w statusie i władzy wynikających z płci oraz rozważa,

w jaki sposób taka dyskryminacja kształtuje zarówno bieżące potrzeby, jak i długoterminowe interesy kobiet i mężczyzn. W kontekście polityki przyjęcie perspektywy płciowej jest strategią mającą na celu uczynienie kwestii i doświadczeń kobiet oraz mężczyzn integralnym wymiarem projektowania, wdrażania, monitorowania i oceny polityk oraz programów we wszystkich sferach politycznych, ekonomicznych i społecznych, aby kobiety i mężczyźni odnosili równe korzyści, a nierówności nie były utrwalane.

Plan Równości Płci (GEP)

Dokument strategiczny wymagany w programie Horyzont Europa, określający działania instytucji mające na celu promowanie równości płci, w tym analizę nierówności, wyznaczanie celów, monitorowanie postępów i raportowanie wyników.

Płeć biologiczna (*sex*)

Charakterystyki biologiczne, które różnicują mężczyzn, kobiety oraz osoby interpłciowe, obejmujące genetykę, anatomię i fizjologię, wpływające na różnice w zdrowiu i biologicznych procesach.

Płeć społeczno-kulturowa (*gender*)

Socjokulturowe normy, role, tożsamości i relacje przypisywane jednostkom w społeczeństwie na podstawie ich płci biologicznej, obejmujące oczekiwania i stereotypy dotyczące zachowań i ról społecznych.

Relacje płci (*gender relations*)

Sposób, w jaki interakcje między płciami są kształtowane przez struktury władzy i normy społeczne, wpływające na zachowania i interakcje w różnych kontekstach społecznych.

Równowaga płci (*gender balance*)

Równa reprezentacja kobiet i mężczyzn w zespołach badawczych, organach decyzyjnych i innych strukturach związanych z realizacją projektu, promująca równość szans i różnorodność.

Równość płci (*gender equality*)

Stan, w którym jednostki różnych płci mają równe prawa, obowiązki i możliwości we wszystkich aspektach życia społecznego, gospodarczego i politycznego.

Stereotypy płci (*gender stereotypes*)

Uproszczone i często nieprawdziwe przekonania na temat cech, ról i zachowań mężczyzn i kobiet, które mogą ograniczać jednostki i wpływać na ich wybory oraz możliwości rozwoju.

Tożsamość płciowa (*gender identity*)

Osobiste poczucie przynależności do określonej płci, które może być zgodne lub niezgodne z płcią przypisaną przy urodzeniu, obejmujące kategorie takie jak kobieta, mężczyzna, osoba niebinarna.

Wymiar płci (*gender dimension*)

Analiza, w jaki sposób płeć wpływa na badania i innowacje, obejmująca aspekty biologiczne i społeczno-kulturowe, konieczna do uwzględnienia na wszystkich etapach projektu. Według definicji EIGE różnice między sytuacjami życiowymi i potrzebami kobiet i mężczyzn (a także dziewcząt i chłopców) oraz wyzwania, przed którymi stoją, mając na celu wyeliminowanie nierówności i uniknięcie ich utrwalania, a także promowanie równouprawnienia płci w ramach określonej polityki, procedury lub określonego programu. Wymiar płci czasami określany jest jako „perspektywa płci”.

Listy sprawdzające dla zespołów projektowych

Listy sprawdzające zostały opracowane jako praktyczne narzędzia wspierające zespoły projektowe w systematycznym uwzględnianiu płci na wszystkich etapach realizacji projektu.

Dzięki tym listom zespoły projektowe mogą monitorować, czy odpowiednie działania zostały podjęte w zakresie integracji perspektywy płci, zarówno w fazie planowania, jak i podczas realizacji oraz raportowania wyników projektu. Regularne korzystanie z tych narzędzi pomaga zidentyfikować po-

tencjalne luki i ryzyka, a także umożliwia podejmowanie działań naprawczych w celu zapewnienia, że projekt przyczynia się do promowania równości płci.

Zachęcamy zespoły projektowe do korzystania z list sprawdzających na każdym etapie realizacji swoich projektów, aby zapewnić, że wszystkie aspekty związane z płcią zostały odpowiednio uwzględnione i że projekt będzie miał pozytywny wpływ na równość płci w społeczeństwie.

GOTOWE LISTY SPRAWDZAJĄCE Z PROJEKTÓW UNIJNYCH

Checklist for Gender-Sensitive Research Equal4Europe

Dotyczy uwzględniania wrażliwości na kwestie płci w badaniach naukowych. Została opracowana w ramach projektu Equal4Europe, który ma na celu promowanie równości płci w instytucjach badawczych i akademickich, a także w projektach badawczych i edukacyjnych. Lista ta podkreśla, jak ważne jest uwzględnianie kwestii płci w całym procesie badawczym, począwszy od planowania, przez realizację badań, aż po analizę i publikację wyników. Celem jest uniknięcie błędów metodologicznych wynikających z ignorowania różnic płciowych oraz promowanie bardziej rzetelnych i reprezentatywnych wyników badań.

Lista ta prowadzi badaczy przez kluczowe etapy procesu badawczego, w których należy zwrócić uwagę na płeć:

- **Faza planowania** – zachęca do analizy, czy temat badania jest istotny z perspektywy płci i czy w zespole badawczym istnieje równowaga płci;
- **Metodologia badawcza** – wskazuje na konieczność uwzględnienia różnic płci w projektowaniu badań, w tym w doborze próby, narzędzi badawczych oraz w analizie danych;
- **Zbieranie danych** – zachęca do uwzględniania płci w procesie zbierania danych, np. poprzez równoważne reprezentowanie kobiet i mężczyzn w badaniach terenowych, ankietach czy wywiadach;
- **Analiza wyników** – sugeruje, aby w analizie wyników badań rozważać różnice płci i ich wpływ na interpretację danych, co może prowadzić do bardziej precyzyjnych i trafnych wniosków;
- **Publikacja i dystrybucja wyników** – zwraca uwagę na znaczenie równości płci w publikowaniu wyników badań oraz w ich upowszechnianiu, tak aby docierały one do szerokiego i zróżnicowanego odbiorcy;

- **Promowanie równości płci** – lista sprawdzająca ma na celu nie tylko uwzględnienie różnic płci w badaniach, ale również promowanie równości płci w praktyce badawczej, co jest kluczowe dla tworzenia bardziej inkluzywnego i sprawiedliwego środowiska naukowego;
- **Unikanie stereotypów** – narzędzie pomaga badaczom unikać powielania stereotypów płciowych w projektach badawczych i wynikach, co jest istotne dla promowania rzetelnej i obiektywnej nauki.

Lista ta jest praktycznym narzędziem, które ma na celu wspieranie badaczy w tworzeniu projektów badawczych uwzględniających perspektywę płci.

GenderWave: A digitool to support incorporation of gender perspectives into marine research and innovation

Załączona lista, zatytułowana „GenderWave”, dotyczy integracji perspektywy płci w badaniach i innowacjach związanych z naukami o morzu. Dokument jest narzędziem cyfrowym zaprojektowanym, aby wspierać badaczy i innowatorów w uwzględnianiu kwestii płci na różnych etapach projektów badawczych i innowacyjnych.

Główne cele i obszary tej listy:

- **Promowanie równości płci w nauce i innowacjach** – podkreśla, że promowanie równości płci w badaniach naukowych i innowacjach jest kluczowym celem, zwłaszcza w dziedzinach tradycyjnie zdominowanych przez mężczyzn, takich jak nauki morskie;
- **Praktyczne zastosowanie narzędzia GenderWave** – dokument przedstawia sposób, w jaki GenderWave może być wykorzystany przez zespoły projektowe na różnych etapach projektu, od planowania i strategii badawczej, przez rozwój innowacji, aż po podsumowanie wniosków;
- **Analiza kontekstu społecznego projektu** – narzędzie zachęca do analizy kontekstu społecznego, w którym realizowany jest projekt, z uwzględnieniem płci oraz różnic płciowych w dostępności zasobów, władzy i uczestnictwie w procesach decyzyjnych;
- **Strategia badawcza** – proponuje przemyślenie metodologii badawczej pod względem wrażliwości na kwestie płci oraz zachęca do używania wielu metod, aby lepiej uwzględnić różnice płciowe w wynikach badań;
- **Innowacje morskie** – dokument zwraca uwagę na to, że innowacje techniczne i społeczne powinny być projektowane z myślą o różnych grupach użytkowników, uwzględniając różnice płciowe w dostępie do technologii i korzyści z nich płynących;
- **Podsumowanie i wnioski** – narzędzie sugeruje, aby na końcowym etapie projektu dokonać przeglądu zdobytej wiedzy i ocenić, jak projekt uwzględnił kwestie płci oraz jakie zmiany mogą być wprowadzone w przyszłości, aby jeszcze lepiej integrować perspektywę płci;
- **GenderWave** jest wszechstronnym narzędziem, które ma na celu promowanie bardziej zrównoważonych i inkluzywnych badań oraz innowacji w obszarze nauk o morzu, z uwzględnieniem specyficznych potrzeb i perspektyw zarówno kobiet, jak i mężczyzn.

Checklist for Gender in Research

- Gender in EU-funded Research Toolkit and Training

Jest to narzędzie mające na celu zapewnienie, że kwestie równości płci i różnice płciowe są odpowiednio uwzględniane na każdym etapie procesu badawczego. Ta lista sprawdzająca jest podzielona na kilka kluczowych etapów.

1. Równość szans dla kobiet i mężczyzn w badaniach

– równowaga ze względu na płeć w zespołach:

- Sprawdza, czy w konsorcjum projektu oraz w zespołach badawczych zachowana jest równowaga płci na wszystkich poziomach, w tym w stanowiskach decyzyjnych.
- Uwzględnia, czy warunki pracy pozwalają wszystkim członkom zespołu na satysfakcjonujące łączenie pracy zawodowej z życiem rodzinnym.
- Pyta o istnienie mechanizmów monitorowania i zarządzania aspektami równości płci, takich jak statystyki siły roboczej.

2. Uwzględnienie płci w treści badań:

- *Faza formułowania pomysłów badawczych* – sprawdza, czy analizowano znaczenie płci w odniesieniu do tematu badań oraz czy przeglądano literaturę dotyczącą różnic płciowych w danym obszarze badawczym.
- *Faza przygotowania propozycji badawczej* – weryfikuje, czy metodologia badań zapewnia zbadanie ewentualnych różnic płci, zbieranie i analizę danych z uwzględnieniem płci oraz czy wyniki i wpływ badań na kobiety i mężczyzn zostały wzięte pod uwagę.
- *Faza realizacji badań* – koncentruje się na projektowaniu ankiet, kwestionariuszy i grup fokusowych w sposób, który umożliwia odkrycie potencjalnych różnic płciowych oraz na analizie danych z uwzględnieniem zmiennej płci.
- *Faza upowszechniania wyników* – sprawdza, czy analizy prezentują statystyki i opisy uwzględniające różnice płci oraz czy wyniki badań są rozpowszechniane w instytucjach i czasopiśmie zajmujących się problematyką płci, a także w najważniejszych czasopiśmie naukowych.

Celem tej listy sprawdzającej jest wsparcie badaczy w systematycznym uwzględnianiu perspektywy płci w ich projektach badawczych, co ma prowadzić do bardziej kompleksowych i rzetelnych wyników badawczych, a także do promowania równości płci w nauce.

Godne uwagi są też inne materiały umieszczone na stronie projektu „Gender in research as a mark of excellence”.

Lista sprawdzająca do wykorzystania z przewodnikiem „Gendered Innovations 2”

Tytuł/temat projektu:

PIERWSZE WRAŻENIE	
Czy płeć może mieć znaczenie w twoim projekcie?	
Jeśli tak, opisz jakie?	Jeśli nie, napisz dlaczego
<i>Te pierwsze przypuszczenia następnie trzeba zweryfikować. W tym celu wykonaj poniższe zadania.</i>	
Przeszukaj Internet w poszukiwaniu wyników badań i analiz odnoszących się do twojego tematu i hasła „płeć”, „sex” lub „gender”. Użyj do tego słów kluczowych opisujących twój projekt i sprawdź wszystkie dostępne Ci bazy wiedzy. Wyniki poszukiwań zapisz poniżej.	
Jaką wartość dodaną może zapewnić uwzględnienie wymiaru płci w tym projekcie? (kreatywność, doskonałość naukową, zwrot z inwestycji)	
Czy w ramach tego projektu można dowiedzieć się czegoś nowego o płci? Jeśli tak, to czego?	
Czy możesz do projektu włączyć badaczy/ki z nauk społecznych i humanistycznych? Z jakich dyscyplin? Uzasadnij.	
Jakie inne czynniki oprócz płci mogą być brane pod uwagę? (Intersekcjonalność)	

ANALIZA WŁAŚCIWA		
Czy twój projekt w jakikolwiek sposób angażuje ludzi (poza zespołem projektowym)?		
Nie (projekt non-human)		Tak (projekt human)
Czy badanie będzie prowadzone na organizmach żywych, rozmnażających się płciowo?		
Tak	Nie	Przejdź do kroków poniżej.
Korzystając z dostępnej literatury, przeprowadź analizę wpływu płci biologicznej – zastosuj narzędzie ze strony 179 Przewodnika	Jeśli jest to projekt wdrożeniowy, to czy jego rezultaty lub powstałe w jego wyniku produkty lub usługi mogą mieć wpływ na ludzi? Jeśli tak, to jaki? Czy ten wpływ może być inny w przypadku kobiet i mężczyzn?	
Czy analiza przyniosła zadowalające efekty?		
Tak	Nie	
Brawo! Napisz podsumowanie pasujące do opisu projektu.	Zastanów się, jakie hipotezy warto postawić, aby zyskać nową wiedzę o płci.	
	Brawo! Zrobione! Napisz podsumowanie!	
Korzystając z dostępnej literatury, przeprowadź analizę znaczenia płci biologicznej – zastosuj narzędzie ze strony 179 Przewodnika		
Korzystając z dostępnej literatury, przeprowadź analizę płci społeczno-kulturowej – zastosuj narzędzie ze strony 181 Przewodnika. Uwzględnij 3 elementy: gender norms, gender identity, gender relations.		
Czy w jakikolwiek sposób te 2 wymiary (sex & gender) nakładają się na siebie? Jeśli tak, to opisz krótko w jaki sposób.		
Przeanalizuj, czy występuje intersekcjonalność – skorzystaj z wytycznych na stronach 184-187 Przewodnika		
Czy analiza literatury przyniosła zadowalające efekty?		
Tak	Nie	
Brawo! Możesz napisać podsumowanie pasujące do projektu, opisując, na których etapach badań zastosujesz wnioski z analizy.	Zastanów się z kim i w jaki sposób przeprowadzić konsultacje (badania partycypacyjne), aby zyskać nową wiedzę bezpośrednio. Co wynika z tych konsultacji?	
	Brawo! Zrobione! Napisz podsumowanie!	

*Jeśli masz pytania dotyczące integracji
perspektywy płci w badaniach i innowacjach,
skontaktuj się z:*

dr Monika Ryndziona

monika.ryndziona@ncbr.gov.pl

Doświadczona ekspertka Krajowego Punktu Kontaktowego Programów Badawczych UE w zakresie równości płci w Horyzoncie Europa, ze stopniem doktora uzyskanym na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie w obszarze badawczym nierówności społecznych ze względu na płeć.

NCBR

Narodowe Centrum Badań i Rozwoju

NCBR

Krajowy Punkt Kontaktowy
Programów Badawczych UE

**HORYZONT
europa**

**Narodowe Centrum Badań i Rozwoju
Krajowy Punkt Kontaktowy
Programów Badawczych UE.
Dział Krajowego Punktu
Kontaktowego**

ul. Chmielna 69
00-801 Warszawa
tel.: +48 22 39 07 170
tel.: +48 22 39 07 191
e-mail: info@ncbr.gov.pl
gov.pl/NCBR

NCBR

Narodowe Centrum Badań i Rozwoju

NCBR

Krajowy Punkt Kontaktowy
Programów Badawczych UE

HORYZONT
europa